

**TETANDHINGAN METODE *COOPERATIVE SCRIPT* SAHA METODE
NUMBERED HEADS TOGETHER TUMRAP KASAGEDAN MAOS
WACANA AKSARA JAWA SISWA KELAS X**

SKRIPSI

Dipunaturaken dhateng Fakultas Bahasa dan Seni
Universitas Negeri Yogyakarta
Minangka Jejangkeping Pandadaran Anggayuh
Gelar Sarjana Pendidikan

Dening :
Ardiani
NIM. 09205244020

**JURUSAN PENDIDIKAN BAHASA DAERAH
FAKULTAS BAHASA DAN SENI
UNIVERSITAS NEGERI YOGYAKARTA
2013**

PASARUJUKAN

Skripsi kanthi irah-irahan “Tetandhingan Metode *Cooperative Script* saha Metode *Numbered Heads Together* Tumrap Kasagedan Maos Wacana Aksara Jawa Siswa Kelas X” menika saged dipunujekaken salebeting pandadaran awit sampun pikantuk palilah saking *Dosen Pembimbing*.

Yogyakarta, 29 November 2013

Pembimbing I

Prof. Dr. Suwarna, M. Pd.
NIP. 19640201 198812 1 001

Yogyakarta, 29 November 2013

Pembimbing II

Nurhidayati, M. Hum.
NIP. 19780610 200112 2 002

PANGESAHAN

Skripsi kanthi irah-irahan “Tetandhingan Metode *Cooperative Script* saha Metode *Numbered Heads Together* Tumrap Kasagedan Maos Wacana Aksara Jawa Siswa Kelas X” menika sampun dipunandharaken ing pandadaran wonten sangajengipun Dosen Penguji, surya kaping 11 Desember 2013 saha dipuntetepaken lulus.

DEWAN PENGUJI

Asma	Jabatan	Tapak asma	Tanggal
Drs. Hardiyanto, M. Hum.	Ketua Penguji		18-12-2013
Nurhidayati, M. Hum.	Sekretaris Penguji		18-12-2013
Drs. Mulyana, M. Hum.	Penguji utama		17-12-2013
Prof. Dr. Suwarna, M. Pd.	Penguji pendamping		17-12-2013

Yogyakarta, 18 Desember 2013.

Fakultas Bahasa dan Seni

Universitas Negeri Yogyakarta

Dekan,

Prof. Dr. Zamzani, M. Pd.

NIP. 19550505 198011 1 001

WEDHARAN

Ingang tapak asma wonten ngandhap menika, kula

Nama : Ardiani

NIM : 09205244020

Program studi : Pendidikan Bahasa Jawa

Fakultas : Bahasa dan Seni Universitas Negeri Yogyakarta

ngandharaken bilih *karya ilmiah* menika asiling panaliten kula piyambak. Samangertos kula, *karya ilmiah* menika boten ngemot materi ingkang kaserat dening tiyang sanes, kejawi perangan-perangan tartamtu ingkang kula pendhet sarana kangge dhasar anggenipun nyerat kanthi migatosaken tata cara saha paugeran nyerat ingkang mligi.

Seratan ing wedharan menika kaserat kanthi saestu. Mbok menawi kasunyatanipun kabukten bilih wedharan menika boten leres, bab menika dados tanggel jawab kula pribadi.

Yogyakarta, 18 Desember 2013

Panyerat

Ardiani

SESANTI

“Sesungguhnya sesudah kesulitan itu ada kemudahan.”

(QS. Al-Insyirah, 6)

PISUNGSUNG

Kanthi raos sukur dhumateng Gusti Allah, skripsi menika kapisungsungaken dhateng tiyang sepuh kula, Bapak Muhari saha Ibu Sri Suharlin ingkang sampun nggulawentah saha paring donga pangestu.

PRAWACANA

Puji sukur panaliti aturaken dhumateng ngarsanipun Gusti Allah ingkang sampun paring rohmat saha hidayahipun, satemah panaliti saged ngrampungaken tugas akhir skripsi (TAS) menika trep kaliyan wekdal ingkang sampun dipuntemtokaken. Tugas Akhir Skripsi (TAS) menika minangka sarat utami kangge anggayuh gelar sarjana pendidikan.

Anggenipun nyerat skripsi menika boten uwal saking panggulawenthah, panyengkuyung sarta panjurung saking tiyang sanes. Mliginipun katur agunging panuwun dhumateng Dosen pembimbing skripsi ingkang sampun nggulawentah kanthi sabar saha paring kawruh inggih menika Bapak Prof. Dr. Suwarna, M.Pd saha Ibu Nurhidayati, M. Hum satemah kula saged gancar anggenipun ngrampungaken skripsi. Salajengipun, panaliti ugi badhe ngaturaken agunging panuwun dhumateng

1. Bapak Prof. Dr. Zamzani, minangka Dekan Fakultas Bahasa dan Seni ingkang sampun paring kalodhangan anggen kula nyerat skripsi menika.
2. Bapak Dr. Suwardi, M. Hum minangka pangarsa Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah ingkang sampun paring wejangan kangge ngrampungaken skripsi.
3. Bapak Hardiyanto, M. Hum minangka Penasehat Akademik (PA) ingkang sampun paring nasehat, *motivasi*, saha panjurungipun.
4. Bapak saha Ibu dosen Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah ingkang sampun nggulawentah saha paring ngelmu sadangunipun kula ngudi kawruh ing Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah.
5. Staf karyawan FBS ingkang sampun paring panyengkuyung bab *administrasi* kuliah saha TAS.
6. Bapak Abdul Afif Rosyidi, S. Pd minangka guru Basa Jawi SMA N 1 Mlati ingkang sampun paring pambiyantu saha panyengkuyung anggenipun nglampahi panaliten.

7. Bapak, Ibu, saha Adhek ingkang saben dinten tansah paring pangestu, pandonga, saha tresna asih.
8. Kanca-kanca kuliah PBD angkatan 2009 mliginipun kanca-kanca kelas G ingkang sampun paring panyengkuyung saha *motivasi*.
9. Sedaya pihak ingkang boten saged kula sebutaken setunggal baka setunggal, kula aturaken agunging panuwun.

Panaliti rumaos bilih anggenipun nyerat skripsi menika taksih tebih saking sampurna. Awit saking menika, panaliti tansah ngantu-antu pamrayogi saha panyaruwe supados pikantuk asil ingkang langkung sae. Ing wasana, mugi-mugi skripsi menika migunani dhateng tiyang sanes. Aamiin.

Yogyakarta, 18 Desember 2013

Panyerat

Ardiani

WOSING ISI

	Kaca
HALAMAN JUDUL	i
PASARUJUKAN	ii
PANGESAHAN	iii
WEDHARAN	iv
SESANTI	v
PISUNGSUNG	vi
PRAWACANA	vii
WOSING ISI	ix
<i>DAFTAR TABEL</i>	xiii
<i>DAFTAR GAMBAR</i>	xv
<i>DAFTAR LAMPIRAN</i>	xvi
SARINING PANALITEN	xvii

BAB I PURWAKA

A. Dhasaring Panaliten	1
B. Underaning Prakawis	4
C. Watesaning Panaliten	4
D. Wosing Prakawis	4
E. Ancasing Panaliten	5
Paedahing Panaliten	5

BAB II GEGARAN TEORI

A. Deskripsi Teori	6
a. Sinau	6
b. Maos	6
1. Maos <i>Pemahaman</i>	8
c. Wacana	9
d. Metode Pasinaon <i>Kooperatif</i>	9

1) Metode <i>Cooperative Script</i>	10
2) Metode <i>Numbered Heads Together</i>	11
e. Aksara Jawa	13
1) Aksara Jawa lan Pasanganipun	13
2) Sandhangan	14
3) Pada (<i>tanda baca</i>).....	15
B. Panaliten Ingkang Jumbuh	16
C. Nalaring Panaliten.....	19
D. Hipotesis	21

BAB III CARA PANALITEN

A. Jinising Panaliten	22
B. <i>Desain</i> Panaliten	22
C. <i>Variabel</i> Panaliten.....	22
D. Populasi lan Sampel.....	23
E. Papan saha Wekdal Panaliten	24
F. <i>Prosedur</i> Panaliten.....	24
a. Pra Eksperimen	25
b. Eksperimen	25
c. Pasca Eksperimen.....	26
G. Caranipun Ngempalaken <i>Data</i>	26
H. Instrumen Panaliten.....	26
I. Uji Coba Instrumen.....	27
a) Uji Validitas Instrumen	27
b) Uji Reliabilitas	28
J. Caranipun Nganalisis Data	29
1. Uji Normalitas Sebaran	29
2. Uji Homogenitas Varian.....	29
3. Uji-t	30
K. Hipotesis Statistik	31

BAB IV ASILING PANALITEN SAHA PIREMBAGAN

A. Deskripsi Panaliten.....	32
a. Metode <i>Cooperative Script</i>	33
b. Metode <i>Numbered Heads Together</i>	34
B. Asiling Panaliten.....	36
1. Uji Prasyarat Analisis.....	36
a. Uji Normalitas Sebaran Data	36
b. Uji Homogenitas Varian	38
2. Deskripsi Data Panaliten	39
a. Deskripsi Data Skor saha Biji <i>Pre-test</i> Klompok Eksperimen Metode <i>Cooperative Script</i> saha Klompok Eksperimen Metode <i>Numbered Heads Together</i>	39
1) Data Skor saha Biji <i>Pre-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>)	41
2) Data Skor <i>Pre-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>)	43
b. Deskripsi Data Skor saha Biji <i>Post-test</i> Klompok Eksperimen Metode <i>Cooperative Script</i> saha Klompok Eksperimen Metode <i>Numbered Heads Together</i>	45
1) Data Skor saha Biji <i>Post-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>)	47
2) Data Skor saha Biji <i>Post-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>)	49
3. Analisis Data.....	51
a. Uji-t Data <i>Pre-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>) saha Klompok Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>).....	51
b. Uji-t Skor <i>Pre-test</i> saha <i>Post-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>)	52
c. Uji-t Skor <i>Pre-test</i> saha <i>Post-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>).....	53

d. Uji-t Data <i>Post-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>) saha Klompok Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>).....	54
4. Asiling Uji Hipotesis	55
a. Asiling Uji Hipotesis Ingkang Sepisan.....	55
b. Asiling Uji Hipotesis Ingkang Kaping Kalih.....	56
C. Pirembagan Asiling Panaliten.....	57
1. Bedanipun Kasagedan Maos Wacana Aksara Jawa antawisipun Klompok Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>) saha Klompok Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>).....	57
2. <i>Efektivitas</i> Metode <i>Cooperetive Script</i> saha Metode <i>Numbered Heads Together</i> Tumrap Kasagedan Maos Wacana Aksara Jawa	60

BAB V PANUTUP

A. Dudutan	63
B. Pamrayogi.....	64
C. <i>Implikasi</i>	64
KAPUSTAKAN	65
LAMPIRAN	67

DAFTAR TABEL

	Kaca
Tabel 1:	Desain Panaliten..... 22
Tabel 2:	Asil Uji Normalitas Sebaran..... 37
Tabel 3:	Asil Uji Homogenitas..... 38
Tabel 4:	Asil Data Statistik Skor <i>Pre-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>) saha Klompok Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>)..... 39-40
Tabel 5:	Data Biji <i>Pre-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>) saha Klompok Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>)..... 40-41
Tabel 6:	Asil Data Biji <i>Pre-test</i> Klompok Ekperimen (<i>Cooperative Script</i>) saha Klompok Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>)..... 41
Tabel 7:	Distribusi Frekuensi Skor <i>Pre-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>)..... 42
Tabel 8:	Distribusi Frekuensi Skor <i>Pre-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>)..... 43
Tabel 9:	Asil Data Statistik Skor <i>Post-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>) saha Klompok Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>)..... 45
Tabel 10:	Data Biji <i>Post-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>) saha Klompok Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>)..... 46
Tabel 11:	Asil Data Biji <i>Post-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>) saha Klompok Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>) 47
Tabel 12:	Distribusi Frekuensi Skor <i>Post-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>)..... 48

Tabel 13:	Distribusi Frekuensi Skor <i>Post-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>).....	49
Tabel 14:	Asil Uji-t Data <i>Pre-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>) saha Klompok Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>).....	51
Tabel 15:	Asil Uji-t Data <i>Pre-test</i> saha <i>Post-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>)	52
Tabel 16:	Asil Uji-t Data <i>Pre-test</i> saha <i>Post-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>)	53
Tabel 17:	Asil Uji-t Data <i>Post-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>) saha Klompok Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>)	54
Tabel 18:	Asil Uji-t Data <i>Post-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>) saha Klompok Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>)	55
Tabel 19:	Asil Uji-t Data <i>Pre-test</i> saha <i>Post-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>)	56

DAFTAR GAMBAR

	Kaca
Gambar 1: Histogram Distribusi Frekuensi Skor <i>Pre-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>).....	42
Gambar 2: Histogram Distribusi Frekuensi Skor <i>Pre-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>).....	44
Gambar 3: Histogram Distribusi Frekuensi Skor Post-test Klompok Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>).....	48
Gambar 4: Histogram Distribusi Frekuensi Skor <i>Post-test</i> Klompok Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>).....	50

DAFTAR LAMPIRAN

	Kaca	
Lampiran 1	Distribusi Frekuensi.....	68 - 75
Lampiran 2	Uji Prasyarat dan Analisis Data.....	77 - 91
Lampiran 3	<i>Print Out</i> saha <i>Pemaknaan Itaman</i>	93 – 106
Lampiran 4	Silabus, Kisi-kisi, Soal, RPP, Bacaan.....	108 – 171
Lampiran 5	Garapan Siswa.....	173 – 183
Lampiran 6	Dokumentasi.....	185 – 188
Lampiran 7	Serat Ijin Panaliten.....	189 - 192

**TETANDHINGAN METODE *COOPERATIVE SCRIPT* SAHA METODE
NUMBERED HEADS TOGETHER TUMRAP KASAGEDAN MAOS
WACANA AKSARA JAWA SISWA KELAS X**

**Dening Ardiani
NIM. 09205244020**

SARINING PANALITEN

Ancasing panaliten menika kangge mangertosi panganggenipun metode pasinaon *Cooperative Script* saha *Numbered Heads Together* tumrap kasagedan maos wacana aksara Jawa siswa kelas X, saha kangge mangertosi bedanipun *prestasi* sinau maos wacana aksara Jawa siswa kelas X SMA N 1 Mlati nalika pamulangan ngginakaken metode *Cooperative Script* kaliyan metode *Numbered Heads Together*.

Panaliten ingkang dipunginakaken wonten ing panaliten menika inggih menika panaliten eksperimen. Desain panaliten menika ngginakaken *One-group pretest-posttest*. Variabel ingkang dipunginakaken inggih menika panganggenipun metode pasinaon *Cooperative Script* saha *Numbered Heads Together*. Populasi wonten ing panaliten menika siswa kelas X wonten ing SMA Negeri 1 Mlati. Adhedhasar teknik *Simple random sampling*, sampel panaliten menika kelas XB ingkang ngginakaken metode pasinaon *Cooperative Script* saha kelas XC ingkang ngginakaken metode *Numbered Heads Together*. Validitas instrumen ingkang dipunginakaken inggih menika *validitas isi*. Validitas saha reliabilitas soal dipunetang ngginakaken komputer *program Iteman*. Teknik analisis data dipuntindakaken ngginakaken analisis uji-t.

Asiling panaliten menika saking asilipun etangan uji-t data *post-test* klompok eksperimen (*Cooperative Script*) saha klompok eksperimen (*Numbered Heads Together*) dipunmangertosi $t_{hitung} 4.052$, $df = 62$, *taraf signifikansi* 5%, nilai $P=0.000$, nilai $P<0.05$. Asilipun etangan uji-t data *pre-test* saha *post-test* klompok eksperimen (*Cooperative Script*) nedahaken $t_{hitung} -56.456$, $df=31$, *taraf signifikansi* 5%, nilai $P=0.000$, nilai $P<0.05$. Asilipun uji-t data *pre-test* saha *post-test* klompok eksperimen (*Numbered Heads Together*) nedahaken $t_{hitung} -46.935$, $df=31$, *taraf signifikansi* 5%, nilai $P=0.000$, nilai $P<0.05$, ateges wonten beda ingkang signifikan antawisipun pasinaon maos wacana aksara Jawa ngginakaken metode *Cooperative Script*, saha pasinaon maos wacana aksara Jawa ngginakaken metode *Numbered Heads Together*. Panganggenipun metode *Cooperative Script* wonten ing pasinaon maos wacana aksara Jawa langkung efektif tinimbang pasinaon maos wacana aksara Jawa ngginakaken metode *Numbered Heads Together*.

BAB I PURWAKA

A. Dhasaring Panaliten

Pelajaran basa Jawi inggih menika pelajaran ingkang wigatos sanget tumrap siswa. Basa Jawi minangka salah satunggaling basa ingkang dipunwucalaken ing SD dumugi SMA. Basa Jawi minangka muatan lokal wajib wonten ing Jawa Tengah, Jawa Timur, saha DIY. Standar kompetensi pelajaran basa Jawi ingkang kedah dipunkuwaosi dening siswa SMA kanthi landhesan *Kurikulum Tingkat Satuan Pendidikan* (KTSP) inggih menika aspek basa, aspek sastra, saha budaya Jawi. Aspek basa, sastra, saha budaya Jawi menika mlebet wonten ing katrampilan nyemak, micara, maos, saha nyerat. Maos minangka salah satunggaling katrampilan ingkang kedah dipunkuwaosi dening siswa SMA. Salah satunggaling materi pelajaran ingkang kedah dipunkuwaosi dening siswa SMA inggih menika maos wacana aksara Jawa.

Miturut asiling observasi dhateng SMA N I Mlati, pasinaon basa Jawi mliginipun maos wacana aksara Jawa kirang dipunremeni dening siswa. Saksanesipun menika para siswa kathah-kathahipun taksih bingung anggenipun bedakaken huruf utawi aksara Jawanipun, kados aksara Sa kaliyan Da, Ca kaliyan Sa, pasangan Ha kaliyan La. Lajeng sandhanganipun kados taling, taling tarung, pepet, lan wulu menika taksih klenta-klentu anggenipun maos. Kawontenan sanesipun inggih menika saking guru anggenipun ngginakaken metode wonten ing piwulangan basa Jawi taksih winates. Awit saking menika guru kedah saged ngginakaken metode ingkang ndadosaken para siswanipun langkung remen sinau

basa Jawi. Guru kedah prigel anggenipun milih cara saha ngginakaken pirantos ingkang trep kangge mucal basa Jawi.

Salah satunggaling metode ingkang saged dipunginakaken inggih menika metode pasinaon *kooperatif tipe Cooperative Script* saha *Numbered Heads Together*. Metode pasinaon *kooperatif* menika metode ingkang ngarahaken siswa sinau wonten ing klompok. Kanthi sinau sesarengan ing salebeting klompok, siswa saged sesarengan kaliyan kancanipun boten ajrih nyuwun pirsu, satemah langkung remen utawi langkung gampil anggenipun nampi materi.

Metode *Cooperative Script* saha *Numbered Heads Together* minangka salah satunggaling metode *kooperatif* ingkang saged dipuncakaken wonten ing pamulangan maos wacana aksara Jawa. Kanthi metode menika dipunkajengaken supados siswa boten bosen saha greget sinaunipun inggil. Metode *Cooperative Script* inggih menika metode ingkang ngajak siswa kangge damel klompok pasang-pasangan kaliyan kanca sebangkunipun. Saben pasangan gadhah tugas piyambak-piyambak, inggih menika salah setunggal siswa dipundhawuhi maos saha ingkang setunggalipun nyemak, salajengipun damel ringkesan saking wacana ingkang dipunwaos. Pakaryan menika dipunlampahi siswa kanthi gantosan anggenipun maos saha nyemak. Metode *Cooperative Script* menika nglatih siswa maos saha nyemak kanthi tliti, saha nglatih siswa ngandharaken pamanggih kanthi lisan kaliyan kancanipun.

Metode *kooperatif* sanesipun inggih menika metode *Numbered Heads Together*, metode menika metode sinau klompok. Wondene anggota klompokipun dipunparingi nomer. Klompok-klompok menika dipunparingi tugas, lajeng

samangke saben nomer menika dipundhawuhi kangge mangsuli pitakenan saking guru. Kaluwihanipun metode *Numbered Heads Together* inggih menika siswa ingkang ajrih utawi boten saged mangsuli pitakenan saking guru saged dipunbiyantu kaliyan kanca klompokipun. Kawontenan sanesipun siswa wonten ing klompok menika makarya sedaya amargi saben nomer menika dipunparingi pitakenan, mila boten wonten siswa ingkang njagakaken. Sedaya siswa kedah samekta mangsuli pitakenan saking guru.

Metode *Cooperative Script* saha *Numbered Heads Together* menawi dipunginakaken ing pamulangan, metode menika boten *monoton*. Kanthi metode-metode menika siswa saged *aktif* anggenipun sinau. Metode-metode kasebut saged narik kawigatosaning siswa. Metode menika dipunginakaken kangge nyengkuyung *kreatifitas* saha kangge damel swasana ingkang ngremenaken ing salebeting pasinaon. Kanthi mekaten, dipunkajengaken metode *Cooperative Script* saha *Numbered Heads Together* saged nuwuhaken greget sinau saha prestasinipun para siswa langkung sae ing pasinaon basa Jawi mliginipun maos wacana aksara Jawa.

Wonten ing panaliten menika, kekalih metode kalawau badhe dipuntliti mliginipun pangaribawanipun metode menika wonten ing pasinaon maos wacana aksara Jawa. Kanthi dipuntandhingaken antawisipun metode *Cooperative Script* lan metode *Numbered Heads Together* pangangkah saged dipunmangertosi gambaranipun pangaribawanipun metode kekalih wau wonten ing pasinaon maos aksara Jawa siswa kelas X SMA N 1 Mlati.

B. Underaning Perkawis

Kanthi dhasaring panaliten menika, wonten ing panaliten menika underaning perkawisipun inggih menika :

1. greget siswa kangge sinau maos aksara Jawa kirang;
2. media pasinaon wonten ing kelas taksih kirang;
3. metode ingkang dipunginakaken guru ing pelajaran Basa Jawi taksih winates saha siswa kirang greget nyinau Basa Jawi;
4. metode pasinaon *Cooperative Script* saha *Numbered Heads Together* dereng dipunginakaken wonten ing materi maos wacana aksara Jawa;
5. asiling prestasi para siswa babagan maos wacana aksara Jawa taksih andhap.

C. Watesaning Perkawis

Adhedhasar underaning perkawis menika, dados watesan perkawisipun inggih menika :

1. *efektivitas* metode pasinaon *Cooperative Script* saha *Numbered Heads Together* tumrap kasagedan maos wacana aksara Jawa siswa kelas X;
2. mangertosi bedanipun prestasi sinau maos wacana aksara Jawa siswa kelas X nalika pamulangan ngginakaken metode *Cooperative Script* kaliyan *Numbered Heads Together*.

D. Wosing Perkawis

Kanthi underaning perkawis saha watesaning perkawis, mila perkawis wonten ing panaliten menika inggih menika :

1. kados pundi *efektivitas* metode pasinaon *Cooperative Script* saha *Numbered Heads Together* tumrap kasagedan maos wacana aksara Jawa siswa kelas X?
2. kados pundi bedanipun prestasi sinau maos wacana aksara Jawa siswa kelas X nalika pamulangan ngginakaken metode *Cooperative Script* kaliyan *Numbered Heads Together*?

E. Ancasing Panaliten

Kanthi perkawis menika, ancasing panaliten inggih menika :

1. kangge mangertosi *efektivitas* metode pasinaon *Cooperative Script* saha *Numbered Heads Together* tumrap kasagedan maos wacana aksara Jawa siswa kelas X;
2. kangge mangertosi bedanipun prestasi sinau maos wacana aksara Jawa siswa kelas X nalika pamulangan ngginakaken metode *Cooperative Script* kaliyan *Numbered Heads Together*.

F. Paedahing Panaliten

Asilipun panaliten menika dipunajab saged dipunginaken kangge :

1. guru, saged ningkataken mutu *pengetahuan* saha katrampilan pasinaon maos ingkang minangka salah satunggaling *aspek penilaian* Basa Jawi;
2. siswa, saged ningkataken *kualitas* katrampilan basa, mliginipun katrampilan maos wacana aksara Jawa;
3. sekolah, amargi asilipun panaliten menika saged dipunginakaken kangge *pengembangan* proses pamulangan Basa Jawi.

BAB II GEGARAN TEORI

A. Deskripsi Teori

a. Sinau

Sinau menika perkawis ingkang wigatos wonten ing pendhidhikan. Miturut Slameto, (2010: 2) sinau inggih menika satunggaling kupiya kanthi ewah-ewahan ingkang langkung sae minangka asiling *interaksi* kaliyan lingkunganipun. Titikan sinau miturut Slameto (2010: 13), inggih menika 1) kupiya ingkang dipunlampahi kanthi estu, 2) kupiya ingkang tansah boten mandheg utawi sambung sinambung (*continue*), 3) wujudipun kupiya menika pakaryan ingkang sae utawi langkung sae tinimbang saderengipun, 4) sipatipun ajeg boten namung sawetawis.

Miturut Djamarah (2008: 13), sinau inggih menika kupiya kangge ngewahi salah bawa ingkang kirang sae saking pengalaman wonten ing lingkungan ingkang kalebet *kognitif*, *afektif*, lan *psikomotor*. Saking andharan wonten ing nginggil menika saged dipundudut bilih sinau inggih menika proses utawi upaya ingkang dipuntindakaken tiyang kanthi ewah-ewahan ingkang langkung sae tumrap dhirinipun piyambak kangge nggayuh ancas ingkang dipuntuju.

b. Maos

Maos inggih menika *interaksi* antawisipun pamaos saha panyerat. *Interaksi* menika boten langsung, ananging sipatipun komunikatif. Komunikasi antawisipun pamaos saha panyerat saged sae menawi pamaos gadhah kemampuan

ingkang langkung sae kaliyan panyeratipun (Harjasujana, 1997: 5). Miturut Lessaux (2012: 74) *reading is a dynamic construct*, andharan menika nerangaken maos inggih menika proses ndamel *gagasan* ingkang *dinamis*.

Miturut Iskandarwassid (2008: 246) maos inggih menika pakaryan kangge mangertosi wosing ingkang dipunserat wonten ing teks. Miturut Ahuja (2010: 13) maos inggih menika proses ingkang dipuntindakaken pamaos kangge mangertosi pamanggih-pamanggih ngengingi wosing teks. Mila, pakaryan maos sasanipun kangge mangertosi wos ingkang dipunwaos ugi kangge mangertosi pamanggih-pamanggih ingkang ndadosaken pamaos menika langkung remen saha mantep. Saking andharan wonten ing nginggil menika saged dipundudut bilih maos inggih menika proses ingkang dipuntindakaken tiyang kangge mahami seratan utawi pamanggih ingkang dipunkajengaken panyerat.

Miturut Carter (wonten ing Wiryodijoyo, 1989: 1) maos inggih menika proses mangertosi wosipun ngetrapaken gagasan wonten ing waosan. Miturut Otto (1979: 147) *reading is not just saving the words, reading must always be a meaning gretting process*, andharan menika nerangaken maos menika boten namung nyimpen tembung-tembung, maos inggih menika proses kangge manggihaken wosipun saking waosan ingkang dipunwaos. Ancasipun maos tumrap siswa kangge mangertosi seserepan. Maos ugi saged nambah seserepan saha pangertosan utawi kangge hiburan. Pakaryan maos ingkang baku kangge siswa inggih menika saged mangertosi wosing buku utawi teks ingkang dipunwaos. Miturut Hathaway (wonten ing Ahuja, 2010: 15) ngandharaken bilih

ancasipun maos inggih menika : 1) mangertosi wosipun ingkang dipunwaos, 2) nambah seserepan, 3) minangka pakaryan, 4) pados biji.

Saking andharan ing nginggil menika saged dipundudut bilih maos inggih menika pakaryan kangge pados seserepan, kangge nemtokaken topik utawi ide. Tumraping siswa saksanesipun kangge mangertosi waosan ugi kangge cara anggenipun nindakaken tugas ingkang wonten gegayutanipun kaliyan pakaryan.

a) Maos *Pemahaman*

Maos *pemahaman* menika kangge mangertosi ide utawi gagasan panyerat ing waosan. Wonten ing babagan menika, pamaos kedah saged ngolah seserepan supados paham. Wonten ing maos *pemahaman*, mangertosi wosipun menika wigatos sanget. Maos *pemahaman* saged nggladhi siswa supados paham wosing waosan. Maos *pemahaman* inggih menika maos ingkang ancasipun kangge mahami *standar-standar* utawi norma-norma kasusastran, *resensi kritis*, drama seratan, lan *pola-pola fiksi* (Tarigan, 1979: 56).

Miturut Adam (wonten ing Joshi, 2007: 71), *reading comprehension is a multifaceted process*, andharan menika nerangaken maos pemahaman inggih menika proses ingkang *multifaset*. Carroll lumantar Zuchdi (2008: 102) ngandharaken ngengingi *tingkat kemampuan* dhasar kangge maos *pemahaman* inggih menika *kognisi* (mangertosi, damel *referensi*, lsp), *komprehensi* basa lan katrampilan maos. Kangge ngukur *tingkat pemahaman* tiyang, mila dipunbetahaken tes.

c. Wacana

Miturut Mulyana (2005: 3-4), wacana asalipun saking basa Sansekerta inggih menika *wac* utawi *wak* utawi *vak* ingkang ateges ngendika, guneman utawi tuturan. Wonten ing basa Inggris *discourse*, tembung *discourse* menika wiwitanipun saking basa latin *discursus* ingkang gadhah teges '*bolak-balik*'. Miturut Macdonell (1924: 266), woding tembung *vak* menika maknanipun '*say, speak*' ingkang tegesipun wicanten. Wacana menika tuturan utawi basa ingkang dipunginakaken priyantun ing pasrawungan saben dintenipun wonten ing saklebetipun masarakat.

Pamanggih sanesipun inggih menika miturut Wedhawati (2006: 3) wacana menika rerangkening basa ingkang langkung wiyar ingkang dipunginakaken wonten ing pasrawungan. Rerangkening basa ingkang wonten ing *tataran* ingkang langkung alit inggih menika ukara, *frasa*, tembung saha *bunyi*.

Miturut Samsuri lumantar Sarwiji (2008: 146) wacana inggih menika *rekaman kebahasaan yang utuh tentang peristiwa komunikasi. Komunikasi itu dapat menggunakan komunikasi lisan dan dapat pula memakai bahasa tulisan*. Saking andharan ing nginggil menika saged dipunandharaken bilih wacana inggih menika komunikasi ingkang saged awujud basa lisan utawi seratan.

d. Metode Pasinaon Kooperatif

Metode pasinaon *kooperatif* inggih menika metode pasinaon ingkang ngajak siswa kerja tim utawi klompok kangge ngrampungaken tugas supados asilipun sae. Metode pasinaon *kooperatif* saged dipunsebut metode ingkang

sistem kerjanipun *terstruktur* (Lie, 2010: 18). Miturut Cooper lan Heinich wonten ing Asma (2006: 13) metode pasinaon *kooperatif* inggih menika metode pasinaon ingkang ngajak siswa damel klompok-klompok alit ingkang *heterogen* lan siswa sami makarya kangge nggayuh asil sesarengan.

Metode pasinaon *kooperatif* menika ningkataken kemampuan siswa anggenipun pados saha nemokaken perkawis-perkawis ingkang dereng dipunmangertosi wonten ing salebeting pasinaon utawi materi pelajaran, amargi siswa sesarengan sinau klompok kaliyan siswa sanesipun (Solihatin, 2005: 5). Dados metode pasinaon *kooperatif* inggih menika metode utawi cara sinau ingkang dipuntindakaken kaliyan rembagan klompok utawi diskusi kangge kupiya amrih asil ingkang sae, satemah sedaya klompok saged mengertosi materi pelajaran kanthi gampil.

1) Metode Cooperative Script

Miturut Suprijono (2009: 126) metode *Cooperative Script* inggih menika metode pasinaon *kooperatif* ingkang siswanipun kerja pasangan saha gantosan kanthi cara lisan ngandharaken materi-materi ingkang dipunsinau. Miturut Warsono (2012: 205) metode *Cooperative Script* inggih menika metode ingkang ngajak siswa kangge makarya kanthi klompok supados siswa rembagan sesarengan. Anggenipun damel ringkesan utawi *resume* saking pasinaon ingkang arupa *synopsis*, saha ngajak siswa ngandharaken pamanggihipun piyambak, ugi mirengaken utawi nyemak ingkang maos.

Anggenipun damel klompok menika langkung gampil ngringkes wekdal, awit siswa saged kerja kaliyan kanca pasangan utawi kanca sabangkunipun.

Menawi setunggal bangku namung wonten setunggal siswa, siswa saged pasangan kaliyan kanca ing sisih tengen utawi kiwanipun. Siswa ingkang linggihipun wonten ing ngajeng ugi saged kerja kaliyan kanca ing wingkingipun (Warsono, 2012: 205-206).

Langkah-langkahipun metode *Cooperative Script* miturut Suprijono (2009: 126) inggih menika 1) Siswa dipunperang dados klompok sepasang, 2) guru mbagi wacana utawi teks materi dhateng siswa kangge maos saha damel ringkesanipun, 3) guru saha siswa nemtokaken siswa ingkang maos saha ingkang nyemak, 4) siswa maos ringkesanipun, lajeng ingkang nyemak ngoreksi menawi wonten ingkang kirang jangkep, 5) salajengipun ingkang maos gantosan dados ingkang nyemak saha ingkang nyemak gantosan dados ingkang maos, 6) damel dudutan antawisipun guru saha siswa, 7) panutup.

Saking andharan ing nginggil saged dipundudut bilih metode *Cooperative Script* inggih menika metode ingkang kerja pasangan saha damel ringkesan. Anggenipun nindakaken wonten ing proses pasinaon menika prasaja. Anggenipun damel ringkesan saged mbiyantu siswa kangge ngemut-emut malih menapa ingkang sampun dipunwaos. Siswa dipunkajengaken saged maos rikat saha lancar, lan ugi menawi dipundhawuhi ngambali saged ngambali malih kanthi sae.

2) Metode *Numbered Heads Together*

Metode *Numbered Heads Together* menika sampun dipunkembangaken dening Spencer Kagan (1992) (Lie, 2010: 59). Kados pasinaon *kooperatif* sanesipun, metode *Numbered Heads Together* menika nglatih siswa kangge kerja

klompok saha tanggeljawab. Metode *Numbered Heads Together* dipunkajengaken saged ningkataken greget sinau para siswa.

Langkah-langkahipun metode *Numbered Heads Together* miturut Lie (2010: 60) inggih menika: 1) siswa dipunperang dados klompok saha saben siswa wonten ing klompok pikantuk nomer, 2) guru maringi tugas lan siswa nggarap tugasipun, 3) siswa rembagan sesarengan kaliyan klompok ngengingi jawaban ingkang leres saha mestikaken saben klompok saged garap utawi mangertosi jawabanipun, 4) guru nimbali salah satunggaling nomer siswa lan siswa ngandharaken, 5) kanca sanes nanggepi, lajeng guru nimbali nomer ingkang sanes, 6) dudutan.

Paedahing ngginakaken metode *Numbered Heads Together* wonten ing pasinaon miturut Djamarah (1996: 30) inggih menika: 1) siswa ingkang ajrih kaliyan gurunipun saged ngandharaken pamanggihipun, amargi wonten klompok ingkang saged mbiyantu, 2) saking jawaban utawi pamanggih saking klompok sanes dadosaken siswa taksih kemutan menapa ingkang dipunbahas ing materi menika, 3) kangge guru menika saged nggladhi tanggeljawab saha sabar, amargi dados guru menika amanat ingkang kedah dipuntindakaken, 4) ndadosaken para siswa langkung greget sinau.

Metode *Numbered Heads Together* kados metode *kooperatif* sanesipun menika saged mbiyantu para siswa *aktif* wonten ing pasinaon. Metode *Numbered Heads Together* ugi saged kangge mbiyantu siswa wonten klompok anggenipun ngandharaken pamanggih. Metode *Numbered Heads Together* menika saged mbiyantu siswa ingkang kangelan nguaosi materi saged sinau kaliyan kancanipun.

Saged dipuntingali saking andharan ing wekdal nomeripun dipundhawuhi mangsuli pitaken utawi ngandharaken pamanggih, gumantung tugasipun.

e. Aksara Jawa

Aksara Jawa menika gunggungipun wonten 20. Miturut Mulyani (2010: 6) aksara Jawa inggih menika sipatipun *silabik*, tegesipun saben satunggal aksara nggambaraken satunggal wanda. Aksara Jawa anggenipun nyerat saking kiwa menengen, papanipun wonten ing sangandhaping garis menawi dlancangipun wonten garisipun.

Aksara Jawa ugi asipat *konsonantal*, tegesipun saben satunggal aksara ingkang dipunpasangi utawi dipunpangku nggambaraken satunggal konsonan utawi aksara ingkang boten madeg piyambak. Urut-urutaning Aksara Jawa dipunsebat dentawyanjana, saking tembung denta (waja) lan wyanjana (aksara) (Padmosoekotjo, 1989: 13).

1) Aksara Jawa lan Pasanganipun :

𑀀𑀂 ha	𑀀𑀆 na	𑀀𑀇 ca	𑀀𑀏 ra	𑀀𑀓 ka
𑀀𑀥 da	𑀀𑀭 ta	𑀀𑀮 sa	𑀀𑀭𑀥 wa	𑀀𑀭𑀓 la
𑀀𑀭𑀀 pa	𑀀𑀭𑀆 dha	𑀀𑀭𑀇 ja	𑀀𑀭𑀏 ya	𑀀𑀭𑀓 nya
𑀀𑀭𑀥 ma	𑀀𑀭𑀭 ga	𑀀𑀭𑀇𑀓 ba	𑀀𑀭𑀭𑀥 tha	𑀀𑀭𑀭𑀓 nga

2) Sandhangan :

Inggang dipunsebat sandhanganing aksara inggih menika tetenger inggang dipunangge ngewahi utawi unining aksara utawi pasangan.

1) Sandhangan swara :

a. Wulu (i) :[◌]

b. Suku (u) :_◌

c. Pepet (ê) :[◌]

d. Taling (e) : ꦠ..._◌

e. Taling tarung (o) : ꦠ..._◌2

2) Sandhangan wyanjana :

a. Cakra : ꦕ..._◌

b. Keret : ꦏ..._◌

c. Pengkal : ꦥ..._◌

3) Sandhangan panyigeging wanda :

a. Wigyan :}

b. Layar :/

c. Cecak :*

3) Pada (*tanda baca*)

a. Adeg-adeg (||) : kangge miwiti ukara

b. Pada lingsa (\) : kangge misah gatraning ukara (*koma*)

c. Pada lungsi (u) : dipunangge wonten ing pungkasaning ukara (*titik*).

d. Pada pangkat (:) : kangge ngapit angka Jawa, kangge ngelet-eleti tembung.

B. Panaliten Ingkang Jumbuh

1. Panaliten menika jumbuh kaliyan panaliten ingkang dipuntindakaken dening Tri Susilowati (2007) kanthi irah-irahan "*Keefektifan Penggunaan Teknik*

Numbered Heads Dalam Pembelajaran Kosakata Bahasa Jerman Siswa SMA Negeri 2 Boyolali”. Panaliten menika ngginakaken metode eksperimen.

Populasi saking panaliten inggih menika siswa kelas XI sekolah MAN 2 Boyolali ingkang wonten 6 kelas ingkang cacahipun sedaya 232 siswa. Sampel ingkang dipunginakaken inggih menika *teknik random sampling*, sampel dipunpendhet kanthi cara acak saking saben subjek ingkang sampun kedhaftar, lajeng dipunklompokaken dados 6 (XI IPA 1, XI IPA 2, XI IPA 3, XI IPS 1, XI IPS 2, XI IPS 3) wonten ing kertas dipunserati subjekipun lan nomer kangge setunggal klompok, lajeng kertas dipungulung lan diunpendhet 2 gulungan kertas menika dados wakilipun saking populasi ingkang dipunpilih. Wonten ing panaliten menika ngginakaken tes ingkang dipuntindakaken klompok eksperimen saha klompok kontrol kaping kalih, inggih menika wekdal *pre-test* saha *post-test*.

Saking panaliten menika dipunmangertosi wonten bedanipun ingkang *signifikan* antawisipun *kemampuan penguasaan kosakata* siswa ingkang dipunwulang kaliyan ngginakaken teknik *Numbered Heads* saha siswa ingkang dipunwulang tanpa ngginakaken teknik *Numbered Heads*.

Datanipun saged dipuntingali saking etangan uji t ingkang dipunasilaken *harga hitung* 3,308 langkung ageng saking *t table* 1,9925, saha teknik *Numbered Heads* langkung *efektif* dipunginakaken wonten ing pasinaon *kosakata*, ugi saged dipuntingali saking asil *uji Scheffe* ingkang dipunasilaken 9,216 langkung ageng saking *F table* 4,908.

2. Penaliten menika jumbuh kaliyan panaliten ingkang dipuntindakaken dening Niti Kurniah (2013) kanthi irah-irahan “*Keefektifan Strategi Directed Reading Dalam Pembelajaran Membaca Pemahaman Pada Siswa Kelas VIII SMP N 2 Mlati*”. Panaliten menika ngginakaken metode eksperimen. Populasi saking panaliten inggih menika siswa kelas VIII SMP N 2 Mlati. Saking panaliten menika wonten bedanipun *kemampuan* maos *pemahaman* ingkang *signifikan* antawisipun siswa kelas VIII SMP N 2 Mlati ingkang dipunwulang ngginakaken *strategi directed reading* saha siswa kelas VIII SMP N 2 Mlati ingkang dipunwulang kaliyan metode *konvensional* (*ceramah*). Bedanipun menika saged dipunpirsani saking asiling *analisis* ingkang ngginakaken uji-t antawisipun kalih klompok menika.

Saking data *post-test* klompok eksperimen saha kelompok kontrol inggih menika t_{hitung} agengipun 4,344, $df = 70$, saha nilai P agengipun 0,000 *taraf signifikansi* 0,05 (5%). Nilai P langkung alit saking *taraf signifikansi* 0,05 ($0,000 < 0,05$). Mila, saking asiling uji-t nedahaken bilih wonten bedanipun *kemampuan* maos *pemahaman* ingkang *signifikan* antawisipun klompok eksperimen saha klompok kontrol.

Strategi directed reading efektif dipunginakaken wonten ing pasinaon maos *pemahaman* siswa kelas VIII SMP N 2 Mlati. Saged dipunpirsani saking asiling uji-t berhubungan antawisipun *pre-test* saha *post-test* kelas eksperimen. Asiling etangan uji-t nedahaken data *pre-test* saha *post-test* *kemampuan* maos *pemahaman* klompok eksperimen inggih menika nilai t_{hitung} agengipun 3,673, $df = 35$, saha nilai P agengipun 0,001 *taraf signifikansi* 0,05

(0,05%). Nilai P agengipun langkung alit saking 0,05 ($0,001 < 0,05$) nedahaken *strategi directed reading efektif* dipunginakaken wonten ing pasinaon maos pemahaman siswa kelas VIII SMP N 2 Mlati.

3. Panaliten menika jumbuh kaliyan panaliten ingkang dipuntindakaken dening Parwati (2012) kanthi irah-irahan “*Keefektifan Penggunaan Metode Cooperative Learning Tipe Cooperative Script Dalam Pembelajaran Keterampilan Membaca Bahasa Jerman Peserta Didik Kelas XI SMA Negeri 2 Klaten*”. Panaliten menika ngginakaken metode eksperimen. Saking analisis datanipun, *hipotesis*, saha wosing pirembagan asilipun panaliten menika :

- a) wonten bedanipun ingkang *signifikan* prestasi sinau kaprigelan maos basa Jerman siswa kelas XI SMA Negeri 2 Klaten antawisipun siswa ingkang dipunwulang ngginakaken metode *Cooperative Script* saha ingkang dipunwulang ngginakaken metode *konvensional*;
- b) metode *Cooperative Script* langkung *efektif* wonten ing pasinaon kaprigelan maos basa Jerman siswa kelas XI SMA Negeri 2 Klaten.

Saking panaliten ingkang sampun dipuntindakaken menika nedahaken bilih metode *Cooperative Script* langkung *efektif* tinimbang metode *konvensional* wonten ing pasinaon kaprigelan maos basa Jerman siswa kelas XI SMA Negeri 2 Klaten. Asilipun saged dipunbuktikaken saking asilipun prestasi sinau siswa wonten ing kelas kontrol saha kelas eksperimen. Siswa wonten ing kelas eksperimen ingkang dipunwulang kaliyan metode

Cooperative Script kabukti bilih asilipun prestasi sinaunipun langkung inggil antawisipun kelas kontrol ingkang ngginakaken metode *konvensional*.

B. Nalaring Panaliten

Prosesipun pasinaon dados perkawis ingkang wigatos kangge mujudaken ancasing pasinaon. Metode wonten ing pasinaon kasagedan maos wacana aksara Jawa wonten ing SMA 1 Mlati menika taksih winates. Kangge mrantasi babagan menika, guru kedah saged ngginakaken cara ingkang *kreatif* anggenipun nyawisaken sarta ngandharaken materi piwulangan. Maos minangka salah satunggaling kasagedan ingkang kedah dipunkuaosi dening siswa SMA. Salah satunggaling materi pelajaran ingkang kedah dipunkuasai dening siswa SMA inggih menika maos aksara Jawa. Kasilipun pasinaon gumantung kaliyan metode saha cara ingkang dipunginakaken anggenipun mulang.

Metode pasinaon *kooperatif* inggih menika metode pasinaon ingkang ngajak siswa makrya dados tim utawi klompok kangge ngrampungaken tugas, utawi nggarap tugas sesarengan supados asilipun langkung sae. Makarya ing klompok dipunkajengaken saged nuwuhaken greget sinau tumrap siswa satemah prestasinipun sae. Metode *Cooperative Script* saha *Numbered Heads Together* minangka salah satunggaling metode *kooperatif* ingkang saged dipuncakaken wonten ing pamulangan. Kanthi metode menika dipunkajengaken supados siswa boten bosen saha greget sinaunipun inggil, amargi wonten variasinipun anggenipun nampi materi.

Metode *Cooperative Script* inggih menika metode pasinaon *kooperatif* ingkang siswanipun kerja pasangan saha gantosan kanthi cara lisan ngandharaken materi-materi ingkang dipunsinau . Metode menika ngajak siswa kangge makarya kanthi klompok supados siswa rembagan sesarengan. Anggenipun damel ringkesan utawi *resume* saking pasinaon ingkang arupa *synopsis*, saha ngajak siswa ngandharaken pamanggihipun piyambak, ugi mirengaken utawi nyemak ingkang maos. Anggenipun damel klompok menika langkung gampil ngringkes wekdal, awit siswa saged kerja kaliyan kanca pasangan utawi kanca sabangkunipun. Menawi setunggal bangku namung wonten setunggal siswa, siswa saged pasangan kaliyan kanca ing sisih tengen utawi kiwanipun. Siswa dipunkajengaken saged maos rikat saha lancar, lan ugi menawi dipundhawuhi ngambali saged ngambali malih kanthi sae.

Metode *Numbered Heads Together* kados metode *kooperatif* sanesipun menika saged mbiyantu para siswa *aktif* wonten ing pasinaon. Metode *Numbered Heads Together* ugi saged kangge mbiyantu siswa wonten klompok anggenipun ngandharaken pamanggih. Metode *Numbered Heads Together* menika saged mbiyantu siswa ingkang kangelan nguaosi materi saged sinau kaliyan kancanipun. Saged dipuntingali saking andharan ing wekdal nomeripun dipundhawuhi mangsuli pitaken utawi ngandharaken pamanggih, gumantung tugasipun.

Metode *Cooperative Script* saha *Numbered Heads Together* menawi dipunginakaken ing pamulangan, metode menika boten *monoton*. Kanthi metode-metode menika siswa saged *aktif* anggenipun sinau. Metode-metode kasebut saged narik kawigatosaning siswa. Metode menika dipunginakaken kangge

nyengkuyung *kreatifitas* saha kangge damel swasana ingkang ngremenaken ing salebeting pasinaon. Kanthi mekaten, dipunkajengaken metode *Cooperative Script* saha *Numbered Heads Together* saged nuwuhaken greget sinau saha prestasinipun para siswa langkung sae ing pasinaon basa Jawi mliginipun maos wacana aksara Jawa.

C. Hipotesis

Hipotesis panaliten menika, kaandharaken mekaten :

1. $H_a : \mu_1 \neq \mu_2$

Wonten bedanipun ingkang *signifikan* kasagedan maos wacana aksara Jawa siswa kelas X SMA N 1 Mlati antawisipun ingkang dipunwucal ngginakaken metode *Cooperative Script* lan *Numbered Heads Together*.

2. $H_a : \mu_1 > \mu_2$

Metode *Cooperative Script* langkung *efektif* tinimbang metode *Numbered Heads Together* nalika siswa kelas X SMA N 1 Mlati sinau maos wacana aksara Jawa.

BAB III CARA PANALITEN

A. Jinising Panaliten

Panaliten ingkang dipunginakaken wonten ing panaliten menika inggih menika panaliten eksperimen. Metode panaliten eksperimen inggih menika metode panaliten ingkang dipunginakaken kangge mangertosi *pengaruh perlakuan* (Sugiyono, 2010: 107).

B. Desain Panaliten

Desain panaliten wonten ing panaliten menika ngginakaken *One-group pretest-posttest*.

Tabel 1 : *Desain eksperiment pre-test saha post-test* (Mulyatiningsih, 2012: 98-99):

Kelas	Pre-test	Perlakuan	Post-test
E	O ₁	X	O ₂

Katrangan :

E : *Eksperimen*

O₁ : *Nilai pre-test kelas eksperimen*

O₂ : *Nilai post-test kelas eksperimen*

C. Variabel Panaliten

Variabel ingkang dipunginakaken ing panaliten menika, inggih menika :

1. Variabel bebas

Variabel bebas ing panaliten menika inggih menika metode *Cooperative Script* saha metode *Numbered Heads Together*.

2. Variabel Terikat

Variabel terikat wonten ing panaliten menika inggih menika kasagedan (*prestasi*) maos wacana aksara Jawa.

Indikator :

- Siswa saged ngandharaken *ide pokok* wonten ing saben paragraf ingkang sae.
- Siswa saged nyebutaken *kalimat utama* wonten ing wacan ingkang sae.
- Siswa saged nyebutaken *kalimat utama* lan *kalimat penjelas* wonten ing wacan ingkang sae.
- Siswa saged ndudut wosing waosan ingkang sae.

D. Populasi lan Sampel

1. Populasi Panaliten

Populasi inggih menika sedaya subjek panaliten (Arikunto, 2010: 173). Miturut Sugiyono (2010: 117), populasi inggih menika *wilayah generalisasi objek/subjek* ingkang gadhah kualitas saha ciri-ciri tartamtu ingkang dipuntrapaken dening panaliti kangge dipunsinau lajeng dipundudut.

Populasi wonten ing panaliten menika inggih menika siswa kelas X wonten ing SMA Negeri 1 Mlati. Cacahipun populasi menika wonten 128 siswa ingkang wonten 4 kelas, inggih menika kelas X A, X B, X C, lan XD.

2. Sampel Panaliten

Miturut Sugiyono (2010: 118), sampel inggih menika perangan saking jumlah saha *karakteristik* ingkang dipungadhahi populasi. Teknik sampel ingkang dipunginakaken inggih menika *simple random sampling*. Teknik *Simple random sampling* inggih menika teknik mendhet sampel saking populasi ingkang dipuntindakaken acak. Sampel panaliten menika kelas XB ingkang ngginakaken metode pasinaon *Cooperative Script* saha kelas XC ingkang ngginakaken metode *Numbered Heads Together*.

E. Papan saha Wekdal Panaliten

1. Papan Panaliten

Panaliten menika dipuntindakaken wonten ing SMA N 1 Mlati, Cebongan, Tlogodadi, Mlati, Sleman, Yogyakarta.

2. Wedal Panaliten

Panaliten menika dipuntindakaken ing wulan Agustus dumugi September 2013.

F. Prosedur Panaliten

Prosedur Panaliten inggih menika tahap ingkang dipuntindakaken wonten ing panaliten. Tahap-tahapipun inggih menika :

a. Pra Eksperimen

Sakderengipun eksperimen dipuntindakaken, sampel panaliten dipuntentokaken rumiyin. Teknik sampel dipuntindakaken kaliyan teknik *simple*

random sampling (acak sederhana). *Simple random sampling* dipuntindakaken kaliyan ngundhi sedaya kelas X SMA N 1 Mlati kanthi acak, kangge nemtokaken kelas ingkang dipundadosaken kelas eksperimen (*Cooperative Script*) saha kelas eksperimen (*Numbered Heads Together*).

b. Eksperimen

Tahap eksperimen menika *pre-test* utawi tes ingkang wiwitan, maringi *treatment/perlakuan*, saha *post-test* utawi tes ingkang pungkasan.

1) *Pre-test*

Pre-test inggih menika tahap ingkang wiwitan sakderengipun eksperimen dipuntindakaken. Tes menika dipunparingaken ing kelas eksperimen (*Cooperative Script*) saha kelas eksperimen (*Numbered Heads Together*). Tes kasebut ancasipun kangge mangertosi *kemampuan* siswa ingkang wiwitan. Asilipun tes menika ginanipun kangge nandhingaken kaliyan asil tes ingkang pungkasan (*post-test*) saksampunipun dipunparingi *perlakuan*.

2) *Treatment (perlakuan)*

Saksampunipun dipuntindakaken *pre-test*, saklajengipun inggih menika dipunparingi *perlakuan*. *Perlakuan* dipuntindakaken wonten ing kelas eksperimen (*Cooperative Script*) saha kelas eksperimen (*Numbered Heads Together*).

3) *Post-test*

Saksampunipun dipuntindakaken *perlakuan*, saklajengipun inggih menika tes ingkang pungkasan (*post-test*) ing kalih klompok.

c. Pasca Eksperimen

Pasca eksperimen inggih menika tahap ingkang pungkasan. Saksampunipun kalih klompok dipunparingi *pre-test*, *perlakuan*, saha *post-test*. Saklajengipun data *pre-test* saha *post-test* dipunanalisis ngginakaken etangan statistik. Asilipun data menika kangge mangertosi menapa kasagedan maos wacana aksara Jawa siswa kelas X menika sae utawi boten sae.

G. Caranipun Ngempalaken Data

Cara ngempalaken data menika kangge pikantuk tes, wujudipun wonten kalih inggih menika *pre-test* saha *post-test*. *Pre-test* menika dipunadani sakderengipun *perlakuan*, saha *post-test* menika dipunadani saksampunipun *perlakuan*.

Panaliti mulang ing kelas eksperimen ngginakaken metode pasinaon *Cooperative Script* saha kelas eksperimen ingkang ngginakaken metode *Numbered Heads Together*. Pangempalan data maos wacana aksara Jawa siswa dipuntindakaken sasampunipun utawi pungkasaning pasinaon kaliyan materi pokok maos wacana aksara Jawa.

H. Instrumen Panaliten

Instrumen wonten panaliten menika awujud kisi-kisi soal *pre-test* saha *post-test*. Kisi-kisi soal *pre-test* saha *post-test* ingkang jangkep saged dipunpirsani wonten ing lampiran.

I. Uji Coba Instrumen

Uji coba instrumen dipuntindakaken wonten ing SMA N 1 Mlati. Kelas ingkang dipunginakaken inggih menika kelas ingkang boten kalebet kelas *eksperimen*. Saderengipun *instrumen* dipunginakaken, prelu dipuntindakaken *uji coba* kangge mangertosi *validitas (kesahihan)* lan *reliabilitas (keterpercayaan)* *alat ukur* kasebat.

a) Uji Validitas Instrumen

Instrumen dipunsebat *valid* menawi saged ngukur menapa ingkang dipunkersaaken lan saged ngungkap data saking *variabel* ingkang dipuntliti menika sae (Arikunto, 2010: 158). *Validitas* ingkang dipunginakaken wonten ing panaliten menika inggih menika *validitas isi*. *Validitas isi* inggih menika *validitas* ingkang jumbuh kaliyan *deskripsi bahan* ingkang dipunwulangaken utawi *deskripsi* perkawis ingkang badhe dipuntliti (Nurgiyantoro, 2009:339).

Kangge mangertosi menawi soal-soal ingkang dipunsusun kasebat menika sae utawi boten, mila ngginakaken *analisis butir soal* kaliyan *program Iteman*. *Instrumen* ingkang dipunginakaken wonten ing panaliten menika tes *pilihan ganda* ingkang cacahipun 50 soal. Kangge nguji 50 soal menika dipuntesaken (*diuji cobakan*) dhateng para siswa kelas XA SMA N 1 Mlati. Cacahipun siswa kelas menika wonten 32 siswa.

Asilipun *uji coba instrumen* lajeng dipunanalisis kaliyan *program Iteman*. Soal dipunanggep sae menawi *IDB (Indeks Daya Beda)* ingkang dipuntuduhaken

Poin Biser langkung ageng saking 0.20. Saksanesipun *IDB (Indeks Daya Beda)*, sae menapa boten soalipun dipuntemtokaken saking *ITK (Indeks Tingkat Kesulitan)*. *ITK* menika antawisipun 0.20-0.80, *ITK* 0.20-0.80 inggih menika soal ingkang ewet, 0,41-0.60 *sedang*, lan 0.61-0.80 menika gampil (Nurgiyantoro, 2009: 359).

b) Uji Reliabilitas

Reliabilitas menika *instrumen* ingkang dipunpercaya kangge dipunginakaken dados alat ngempalaken data amargi *instrumen* menika sae. *Instrumen* ingkang sampun sae, ingkang *reliabel* ngasilaken data ingkang sae ugi. Menawi datanipun pancen sae, mila dipunpendhet kaping pintenipun tetep sami (Arikunto, 2010: 221).

Wonten ing panaliten menika, *uji reliabilitas* dipuntindakaken ngginakaken komputer *program IteMan*. Asilipun etangan saking *program IteMan* dipuninterpretasikan kaliyan tingkat *Alpha*. Miturut Masidjo (1995: 205) *pedoman* anggenipun nemtokaken *reliabilitas* inggih menika :

- a. 0.91 – 1.00 *sangat tinggi*
- b. 0.71 – 0.90 *tinggi*
- c. 0.41 – 0.70 *cukup*
- d. 0.21 – 0.40 *rendah*
- e. Negatif - 0.20 *sangat rendah*

Asiling uji *reliabilitas instrumen* ngginakaken *Iteman* nedahaken 0.833. Alpha menika nedahaken *reliabilitas* ingkang inggil (*tinggi*). Mila, soal-soal menika sae. Etangan ngginakaken *Iteman* ugi nedahaken agengipun *indeks reliabilitas* tes. *Indeks reliabilitas* saged dipuntingali wonten ing lampiran.

J. Caranipun Nganalisis Data

Caranipun nganalisis data wonten ing panaliten menika ngginakaken analisis uji-t. Uji-t wonten ing panaliten menika dipunginakaken kangge nguji bedanipun skor rerata *pre-test* saha *post-test*. Miturut Arikunto (2010: 307), wonten kalih cara anggenipun ngginakaken analisis uji-t, inggih menika uji normalitas saha uji homogenitas.

1. Uji Normalitas Sebaran

Uji normalitas sebaran ginanipun kangge nguji normal menapa boten data panaliten. Wonten ing panaliten menika, uji normalitas dipuntindakaken ing skor *pre-test* saha *post-test*. Uji normalitas data menika ngginakaken rumus Kolmogorov-Smirnov. Uji normalitas panaliten menika dipuntindakaken kaliyan kaidah Asymp Sig (2 tailed) utawi P, menawi Asymp sig (2 tailed) utawi $P > 0.05$, mila data menika *normal*.

2. Uji Homogenitas Varian

Uji homogenitas bertujuan untuk mengetahui seragam tidaknya variasi sampel-sampel yang diambil dari populasi yang sama (Arikunto, 2010 : 363-364). Asumsinipun uji homogenitas menawi varians ingkang dipungadhahi *sampel-*

sampel ingkang gegayutan *tidak jauh berbeda*, mila *sampel-sampel* menika *homogen*.

Miturut Nurgiyantoro (2009: 216), kangge nguji homogenitas varian dipunbetahaken uji statistik (*test of variance*) ing distribusi skor klompok-klompok ingkang gegayutan. Data dipunsebut *homogen*, menawi *nilai signifikansi hitung* langkung ageng saking *taraf signifikansi 5% (0.05)* (nilai sig. >0.05).

3. Uji-t

Uji-t inggih menika kangge nguji bedanipun rata-rata itung antawisipun kelas eksperimen ingkang dipunwulang ngginakaken metode *Cooperative Script* saha kelas eksperimen ingkang dipunwulang ngginakaken metode *Numbered Heads Together* menika wonten beda ingkang *signifikan* utawi boten.

Interpretasi uji-t inggih menika, menawi P langkung alit saking *taraf signifikansi 5% (P<0.05)*, mila wonten beda ingkang *signifikan* antawisipun skor *rerata post-test* kelas eksperimen (*Cooperative Script*) saha kelas eksperimen (*Numbered Heads Together*). Lajeng, menawi P langkung alit saking saking *taraf signifikansi 5% (P<0.05)*, mila metode *Cooperative Script* langkung *efektif* dipunginakaken wonten ing pasinaon maos wacana aksara Jawa.

K. Hipotesis Statistik

Rumusan hipotesis wonten ing panaliten menika, inggih menika :

1. $H_a : \mu_1 \neq \mu_2$

Wonten bedanipun ingkang *signifikan* kasagedan maos wacana aksara Jawa siswa kelas X SMA N 1 Mlati antawisipun ingkang dipunwucal ngginakaken metode *Cooperative Script* lan *Numbered Heads Together*.

2. $H_a : \mu_1 > \mu_2$

Metode *Cooperative Script* langkung *efektif* tinimbang metode *Numbered Heads Together* nalika siswa kelas X SMA N 1 Mlati sinau maos wacana aksara Jawa.

BAB IV

ASILING PANALITEN SAHA PIREMBAGAN

A. Deskripsi Panaliten

Ancasipun panaliten menika kangge mangertosi bedanipun *prestasi* sinau maos wacana aksara Jawa siswa kelas X SMA N 1 Mlati nalika pamulangan ngginakaken metode *Cooperative Script* kaliyan metode *Numbered Heads Together*. Kangge mangertosi bedanipun prestasi sinau maos wacana aksara Jawa menika dipuntingali saking bedanipun prestasi ingkang *signifikan* antawisipun kelas ingkang dipunwulang ngginakaken metode *Cooperative Script* saha kelas ingkang dipunwulang ngginakaken metode *Numbered Heads Together*.

Wonten ing panaliten menika wonten kalih data, inggih menika data kasagedan maos wacana aksara Jawa ingkang dipunmangertosi saking biji tes ingkang wiwitan (*pre-test*), saha biji tes ingkang pungkasan (*post-test*). *Pre-test* dipuntindakaken sakderengipun dipunparingi *perlakuan*. Saklajengipun kelas menika dipunparingi *perlakuan*. *Perlakuan* ingkang dipunkajengaken inggih menika panganggenipun metode *Cooperative Script* kaliyan metode *Numbered Heads Together*. Saksampunipun *perlakuan* lajeng dipuntindakaken *post-test*. *Post-test* dipuntindakaken kangge mangertosi asiling pasinaon ngginakaken metode *Cooperative Script* saha ngginakaken metode *Numbered Heads Together*.

a) Metode *Cooperative Script*

Kelas ingkang dipunginakaken kangge nindakaken pasinaon metode *Cooperative Script* inggih menika kelas XB. Gunggungipun siswa ing kelas ingkang dipunwulang ngginakaken metode *Cooperative Script* inggih menika 32 siswa. Ing wiwitan pasinaon menika siswa dipunparingi soal *pre-test* kangge mangertosi kasagedanipun siswa maos wacana aksara Jawa sakderengipun dipunparingi *perlakuan* ngginakaken metode *Cooperative Script*. Ing wekdal *pre-test* menika sedaya siswa sami nggarap tesipun. Saksampunipun para siswa nggarap soal *pre-test*, dipunlajengaken materi pasinaon maos wacana aksara Jawa ngginakaken metode *Cooperative Script*.

Pasinaon ngginakaken metode *Cooperative Script* dipunwiwiti kanthi dipunandharaken rumiyin menapa metode *Cooperatif Script* saha kados pundi panganggenipun wonten ing pasinaon menika. Metode menika ugi dipunserat lan dipundumaken ing siswa supados siswa langkung mangertosi tata caranipun metode menika. Saklajengipun, guru ndhawuhi siswa damel klompok sepasang, inggih menika kaliyan kanca sebangkunipun. Saben siswa gadhah tugas piyambak-piyambak, inggih menika salah setunggal siswa dipundhawuhi maos saha ingkang setunggalipun nyemak.

Saklajengipun tataran inti pamulangan inggih menika, guru ngandharaken materi maos wacana aksara Jawa. Saksampunipun ngandharaken materi pasinaon, lajeng para siswa miwiti sinau menika kanthi ngecakaken metode *Cooperative Script*. Salah setunggal siswa maos lan salah setunggal nyemak, lajeng samangke

gantosan anggenipun maos utawi nyemak kaliyan kanca pasanganipun. Swasana kelas menika sae, para siswa sami mirengaken saha nggatekaken nalika pamulangan. Ananging wonten siswa ingkang dereng tepang kaliyan aksara Jawa, amargi siswa menika aslinipun saking *luar Jawa*. Siswa saking *luar Jawa* menika dipunbiyantu guru lan kanca supados saged tetep ndherek ing pasinaon.

Pepalang sanesipun taksih kathah siswa ingkang dereng saged maos lan maos wacana aksara Jawa, wonten ugi siswa ingkang boten purun nggarap utawi maos. Saksanesipun dipunbimbing dipunbiyantu kanca lajeng purun maos. Menawi boten saged, siswanipun taken dhateng kanca saha gurunipun. Swasana sinau dados ngremenaken saha para siswa sami nggarap kaliyan kanca sebangkunipun kanthi sae. Ing pungkasan pasinaon menika dipunwontenaken tes, inggih menika *post-test*.

b) Metode *Numbered Heads Together*

Kelas ingkang dipunginakaken kangge metode *Numbered Heads Together* inggih menika kelas XC. Gunggungipun siswa wonten ing kelas menika 32 siswa. Sami kaliyan kelas XB, pasinaon ingkang wiwitan dipunparingi soal *pre-test* rumiyin. Saklajengipun kelas XC dipunparingi perlakuan ingkang ngginakaken metode pasinaon *Numbered Heads Together*.

Metode *Numbered Heads Together* menika metode sinau klompok. Sakderengipun pasinaon dipunwiwiti, panaliti ngandharaken rumiyin menapa metode *Numbered Heads Together* saha kados pundi panganggenipun. Kados wonten ing kelas XB ingkang dipunwulang ngginakaken metode *Cooperative*

Script, sakderengipun panaliti ngandharaken tata caranipun metode *Numbered Heads Together*. Dipunlajengaken mbagi klompok, wondene anggota klompokipun dipunparingi nomer. Klompok-klompok menika dipunparingi tugas, lajeng samangke saben nomer menika dipundhawuhi kangge mangsuli pitakenan saking guru. Kaluwihanipun metode *Numbered Heads Together* inggih menika siswa ingkang ajrih utawi boten saged mangsuli pitakenan saking guru saged dipunbiyantu kaliyan kanca klompokipun. Kawontenan sanesipun siswa wonten ing klompok menika makarya sedaya amargi saben nomer menika dipunparingi pitakenan, mila boten wonten siswa ingkang njagakaken kanca sanesipun. Sedaya siswa kedah samekta mangsuli pitakenan saking guru.

Tataran inti pamulangan, guru ngandharaken materi piwulangan maos wacana aksara Jawa. Saksampunipun materi dipunandharaken, lajeng pasinaon menika dipunwiwiti kaliyan cara ingkang sampun dipunandharaken sakderengipun. Para siswa sami kerja sedaya lan nyamektakaken samangke menawi dipunparingi pitakenan saking guru.

Ing proses pasinaon menika, swasana kelas menika beda kaliyan kelas XB ingkang dipunwulang ngginakaken metode *Cooperative Script*. Wonten ing kelas XC menika kelasipun radi rame nalika dipunbagi klompokipun. Ananging saksampunipun mangertosi tata caranipun sinau saha sedaya pikantuk tanggeljawab ingkang sami lan mangertosi, para siswa lajeng sami purun sinau. Ing pungkasan pasinaon menika dipunwontenaken tes, inggih menika *post-test*.

B. Asiling Panaliten

Panaliten menika ancasipun kangge mangertosi bedanipun prestasi sinau maos wacana aksara Jawa siswa kelas X SMA N 1 Mlati nalika pamulangan ngginakaken metode *Cooperative Script* kaliyan metode *Numbered Heads Together*. Data wonten ing panaliten menika inggih menika *data pre-test* lan *data post-test*. *Pre-test* dipuntindakaken saderengipun dipunparingi *perlakuan* ingkang ancasipun kangge mangertosi kesagedan wiwitan maos wacana aksara Jawa. Saksampunipun dipuntindakaken *perlakuan*, dipunlajengaken *post-test* kangge mangertosi kasagedan maos aksara Jawa ingkang pungkasan. Asiling panaliten inggih menika :

1. Uji Prasyarat Analisis

Saking panaliten ingkang dipuntindakaken pikantuk skor asil uji tes ingkang wiwitan (*pre-test*) lan tes ingkang pungkasan (*post-test*) kasagedan maos wacana aksara Jawa klompok eksperimen metode *Cooperative Script* lan klompok eksperimen metode *Numbered Heads Together* ingkang saklajengipun datanipun dipunanalisis. Sakderengipun dipuntindakaken uji prasyarat data, inggih menika *uji normalitas* lan *uji homogenitas varian*.

a. Uji Normalitas Sebaran Data

Data wonten ing *uji normalitas* menika pikantuk saking asil *pre-test* lan *post-test* klompok eksperimen metode *Cooperative Script* lan klompok eksperimen metode *Numbered Heads Together*. Uji data menika dipuntindakaken ngginakaken komputer program SPSS 16. Syarat data dipunsebat *distribusi*

normal menawi nilai P inggih menika langkung ageng saking *tingkat signifikansi* 0.05.

Asil uji *normalitas sebaran* data kasagedan maos wacana aksara Jawa klompok *eksperimen metode Cooperative Script* lan klompok *eksperimen metode Numbered Heads Together* saged dipunpirsani wonten ing tabel 2.

Tabel 2 : Asil Uji Normalitas Sebaran

No	Data	Kolmogorov-s	P	Katrangan
1	<i>Pre-test</i> Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>)	0.153	0.055	$P > 0.05 = \text{NORMAL}$
2	<i>Post-test</i> Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>)	0.144	0.089	$P > 0.05 = \text{NORMAL}$
3	<i>Pre-test</i> Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>)	0.137	0.134	$P > 0.05 = \text{NORMAL}$
4	<i>Post-test</i> Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>)	0.151	0.062	$P > 0.05 = \text{NORMAL}$

Saking tabel ing nginggil, nedahaken asil etangan *data pre-test* klompok eksperimen (*Cooperative Script*), inggih menika *indeks Kolmogorov-smirnov* 0.153 lan $P=0.55$. Data *post-test* klompok eksperimen (*Cooperative Script*) dipunpikantuk *indeks Kolmogorov-smirnov* 0.144 lan $P=0.89$. Data *pre-test* klompok eksperimen (*Numbered Heads Together*), inggih menika *indeks Kolmogorov-smirnov* 0.137 lan $P=0.134$. Data *post-test* klompok eksperimen (*Numbered Heads Together*), inggih menika *indeks Kolmogorov-smirnov* 0.151 lan $P=0.62$ ingkang langkung ageng saking 0.05.

Saking asilipun etangan *normalitas sebaran* data kasagedan maos wacana aksara Jawa ing klompok eksperimen metode *Cooperative Script* lan klompok

eksperimen metode *Numbered Heads Together* inggih menika data-data ingkang dipunkempalaken distribusinipun normal.

b. Uji Homogenitas Varian

Uji homogenitas varian menika kangge mangertosi menapa sampel ingkang dipunpendhet saking populasi gadhah varian ingkang sami utawi boten nedahaken beda ingkang *signifikan* setunggal kaliyan ingkang sanesipun. Uji homogenitas varian dipuntindakaken ngginakaken *skor pre-test* lan *skor post-test* ing klompok eksperimen metode *Cooperative Script* lan klompok eksperimen metode *Numbered Heads Together*.

Syarat data sipatipun *homogen* menawi P langkung ageng saking *taraf signifikansi* 0.05 ($P > 0.05$). Prosesipun etangan dipuntindakaken kaliyan komputer program SPSS 16. Asil etangan uji homogenitas varian data menika saged dipuntingali wonten ing tabel 3.

Tabel 3 : Asil Uji Homogenitas

Data	Levene Statistic	df1	df2	Sig	Katrangan
Pre-test	0.063	6	57	0.999	Sig>0.05 = Homogen
Post-test	0.094	5	56	0.993	Sig>0.05 = Homogen

Saking tabel ing nginggil, saged dipunmangertosi bilih data *pre-test* lan *post-test* kasagedan maos wacana aksara Jawa wonten ing panaliten menika gadhah varian ingkang *homogen*. Saged dipunpirsani saking etangan *pre-test* *Levene Statistic* 0.063 kaliyan $df1=6$, $df2=57$, lan *signifikansi* 0.999. Saklajengipun, saking biji *post-test* asiling uji homogenitas pikantuk *Levene Statistic* 0.094 kaliyan $df1=5$, $df2=56$, lan *signifikansi* 0.993. Skor *pre-test* lan

post-test wonten ing kalih klompok menika *homogen* utawi boten gadhah *varian* ingkang beda, amargi *signifikansi* langkung ageng saking 0.05.

2. Deskripsi Data Panaliten

Ancasipun panaliten menika kangge mangertosi bedanipun prestasi sinau maos wacana Aksara Jawa nalika pamulangan ngginakaken *metode Cooperative Script* kaliyan *metode Numbered Heads Together*. Asilipun panaliten ingkang dipuntindakaken menika ngasilaken skor kasagedan maos wacana Aksara Jawa saking klompok eksperimen *metode Cooperative Script* lan klompok eksperimen *metode Numbered Heads Together*. Skor menika saking tes ingkang wiwitan (*pre-test*) lan tes ingkang pungkasan (*post-test*).

a. Deskripsi Data Skor saha Biji *Pre-test* Klompok Eksperimen Metode *Cooperative Script* saha Klompok Eksperimen Metode *Numbered Heads Together*

Data saking *pre-test* saking kalih klompok menika dipungarap ngangge program SPSS 16. Deskripsi data skor *pre-test* saking kalih klompok eksperimen metode *Cooperative Script* saha klompok eksperimen metode *Numbered Heads Together*, saged dipunpirsani wonten tabel ing ngandhap .

Tabel 4 : Asil Data Statistik Skor *Pre-test* Klompok Eksperimen (*Cooperative Script*) saha Klompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

No	Klompok	N	Skor Mak	Skor Min	Mean	Median	Modus	St. Deviasi
1	<i>Pre-test</i> Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>)	32	9	3	6.71	7.00	6	1.464

Tabel saklajengipun :

No	Klompok	N	Skor Mak	Skor Min	Mean	Median	Modus	St. Deviasi
2	<i>Pre-test Eksperimen (Numbered Heads Together)</i>	32	9	3	6.62	7.00	6	1.475
Total		64						

Tabel 5 : Data biji *Pre-test* Kelompok Eksperimen (*Cooperative Script*) saha Kelompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

<i>Cooperative Script</i>			<i>Numbered Heads Together</i>		
No	Nama	Biji	No	Nama	Biji
1	Adinda Wahyu S	50	1	Aditya Prabowo	50
2	Adistya Wibi	70	2	Alfatita Lathofah	60
3	Afita Kurnia Dewi	60	3	Alfiyah Nur H	60
4	Ahmad Nur Vikron	50	4	Anisa Fifi K	90
5	Alfiana Zulfida	80	5	Antika Ririn H	70
6	Andre Okto K	50	6	Ardyansyah Ramadhan	80
7	Anisatun Chasanah	30	7	Dita Putri R	80
8	Aulia Nur Insani	70	8	Fajar Rastra A	80
9	Chinddhy Lakchita	80	9	Farhan Budi P	60
10	Citra Ayu F	70	10	Fidyan Kusniar H	60
11	Dewi Lufiana	40	11	Ika Budi Utami	80
12	Dhena Kumalasari	70	12	Irfanda Arthafanti	90
13	Dimas Mahardika	60	13	Kharisma Wulan S	70
14	Dwi Agustiningtyas	60	14	Maiza Dea Nuraini	80
15	Endah Istiqomah	90	15	Marvina Anandita	80
16	Ika Cahyani	60	16	Maulia Rahma M	70
17	Ilma Aptaningrum	50	17	M. Guntur Sugiantoro	50
18	Irfan Fadhila	60	18	M. Agus Nurofiq	70
19	Irma Puspitasari	60	19	Nada Fatin F	60
20	Isnaini Nurul W	90	20	Nadiyah Syntia L	50
21	Martina Listiani	70	21	Nova Fitriarningsih	80
22	M. Bagus Kuncoro	80	22	Novi Sabilla N	50
23	Muliana	80	23	Nur Rohmah K	30
24	Purnama Allam A	80	24	Nurul Hasanah	70
25	Renacha Chairani B	60	25	Qoid Tsaqib H	80
26	Reni Anggraini	60	26	Raden Roro Rania	70
27	Renita Setyowati	80	27	Rany Fitriyana	40

Tabel saklajengipun :

<i>Cooperative Script</i>			<i>Numbered Heads Together</i>		
No	Nama	Biji	No	Nama	Biji
28	Riyo Aditya P	90	28	Rizka Nur Anisa	70
29	Rizal Pramuji	70	29	Sanabilla Pramono	60
30	Satria Budi N	80	30	Saumi Anggit M	60
31	Sisca Tri M	80	31	Siwi Qoirinisa	90
32	Tri Setyana Sari	70	32	Zhafran Mughofar	60

Tabel 6 : Asil Data biji *Pre-test* Klompok Eksperimen (*Cooperative Script*) saha Klompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

No	Klompok	N	Biji Mak	Biji Min	Mean	Median	Modus
1	<i>Pre-test</i> Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>)	32	90	30	67	70	60
2	<i>Pre-test</i> Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>)	32	90	30	67	70	60
Total		64					

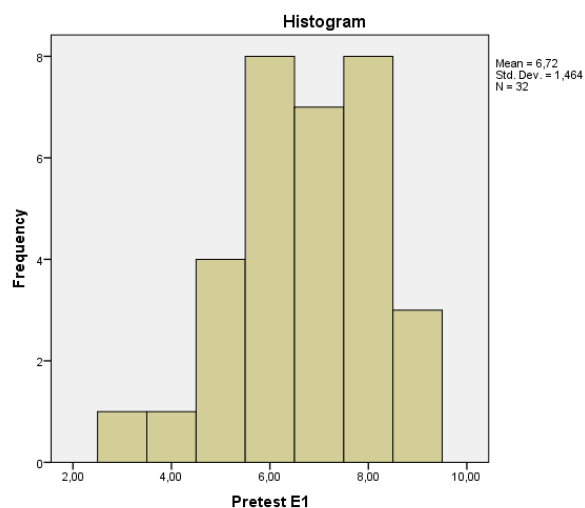
1) Data skor saha Biji *Pre-test* Klompok Eksperimen (*Cooperative Script*)

Data asilipun *pre-test* klompok eksperimen (*Cooperative Script*) inggih menika skor paling inggil 9 lan skor paling andhap 3. Skor mean 6.71 lan skor (*St. Deviation*) 1.464. Biji paling inggil 90 lan biji paling andhap 30. Mean 67.1, median 70, lan modus 60. Data menika dipunetang ngangge komputer program SPSS 16. Asiling etangan ingkang jangkup saged dipunpirsani wonten ing tabel.

Tabel 7 : Distribusi Frekuensi Skor *Pre-test* Klompok Eksperimen (*Cooperative Script*)

No	Skor	Frekuensi	Frekuensi (%)	Frekuensi Komulatif
1	3	1	3.1	32
2	4	1	3.1	31
3	5	4	12.5	27
4	6	8	25.0	19
5	7	7	21.9	12
6	8	8	25.0	4
7	9	3	9.4	1
Total		32	100	

Data skor *Pre-test* Klompok Eksperimen (*Cooperative Script*) saking tabel 7 ing nginggil saged dipunpirsani ing histogram :

Gambar 1 : Histogram Distribusi Frekuensi Skor *Pre-test* Klompok Eksperimen (*Cooperative Script*)

Adhedhasar tabel 7 saha histogram gambar 1 ing nginggil saged dipunandharaken *skor* paling andhap saking data *pre-test* klompok *eksperimen* (*Cooperative Script*) inggih menika 3, *subjek* 1 siswa, *frekuensi komulatif* 32, *presentase* 3.1 %. *Skor* paling inggil *pre-test* klompok *eksperimen* (*Cooperative Script*) inggih menika 9, *subjek* 3 siswa, *frekuensi komulatif* 1, *presentase* 9.4 %. *Skor tengah* (*Median*) inggih menika 6, *frekuensi* 8, *frekuensi komulatif* 19, lan *presentase* 43.8%.

2) Data Skor saha Biji *Pre-test* Klompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

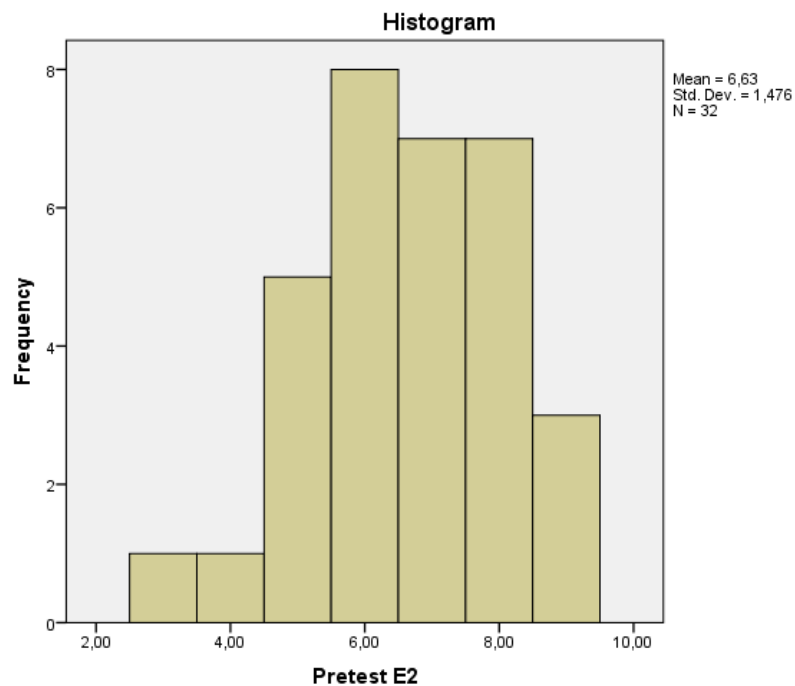
Data asilipun *pre-test* klompok *eksperimen* (*Cooperative Script*) inggih menika *skor* paling inggil 9 lan *skor* paling andhap 3. *Skor mean* 6.62 lan *skor* (*St. Deviation*) 1.475. Biji paling inggil 90 lan paling andhap 30. *Mean* 66.2, *median* 70, lan *modus* 60. Data menika dipunetang ngangge komputer program SPSS 16. Asiling etangan jangkepipun saged dipunpirsani wonten ing tabel 8.

Tabel 8 : Distribusi Frekuensi Skor *Pre-test* Klompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

No	Skor	Frekuensi	Frekuensi (%)	Frekuensi Komulatif
1	3	1	3.1	32
2	4	1	3.1	31
3	5	5	15.6	30
4	6	8	25.0	35
5	7	7	21.9	27
6	8	7	21.9	20
7	9	3	9.4	17
Total		32	100	

Data skor *Pre-test* Klompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

saking tabel 6 ing nginggil saged dipunpirsani ing histogram :

Gambar 2 : Histogram Distribusi Frekuensi Skor *Pre-test* Klompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

Adhedhasar tabel 6 saha gambar 2 ing nginggil saged dipunandharaken skor paling andhap saking data *pre-test* klompok eksperimen (*Numbered Heads Together*) inggih menika 3, subjek 1 siswa, frekuensi komulatif 32, presentase 3.1 %. Skor paling inggil *pre-test* klompok eksperimen (*Numbered Heads Together*) inggih menika 9, subjek 3 siswa, frekuensi komulatif 17, presentase 9.4 %. Skor tengah (*Median*) inggih menika 6, frekuensi 8, frekuensi komulatif 35, lan presentase 46.9%.

b. Deskripsi Data Skor saha Biji *Post-test* Klompok Eksperimen Metode *Cooperative Script* saha Klompok Eksperimen Metode *Numbered Heads Together*

Data *post-test* saking kalih klompok menika dipungarap ngangge program SPSS 16. Asilipun data saged dipunpirsani wonten ing tabel ing ngandhap.

Tabel 9 : Asil Data Statistik Skor *Post-test* Klompok Eksperimen (*Cooperative Script*) saha Klompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

No	Klompok	N	Skor Mak	Skor Min	Mean	Median	Modus	St. Deviasi
1	<i>Post-test Eksperimen (Cooperative Script)</i>	32	29	24	26.53	26.50	25.00	1.436
2	<i>Post-test Eksperimen (Numbered Heads Together)</i>	32	29	21	26.43	27.00	28.00	1.848
Total		64						

Metode *Cooperative Script* wonten data ing nginggil menika wonten dayanipun. Rata-rata (*mean*) saking skor *post-test* kalih klompok menika nedahaken skor rata-rata *post-test* klompok eksperimen metode *Cooperative Script* inggih menika 26.53. Rata-rata (*mean*) saking klompok eksperimen metode *Numbered Heads Together* inggih menika 26.43.

Tabel 10 : Data Biji *Post-test* Klompok Eksperimen (*Cooperative Script*) saha Klompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

<i>Cooperative Script</i>			<i>Numbered Heads Together</i>		
No	Nama	Biji	No	Nama	Biji
1	Adinda Wahyu S	90	1	Aditya Prabowo	87
2	Adistya Wibi	87	2	Alfatita Lathofah	90
3	Afita Kurnia Dewi	83	3	Alfiyah Nur H	80
4	Ahmad Nur Vikron	87	4	Anisa Fifi K	77
5	Alfiana Zulfida	90	5	Antika Ririn H	90
6	Andre Okto K	83	6	Ardyansyah Ramadhan	90
7	Anisatun Chasanah	87	7	Dita Putri R	80
8	Aulia Nur Insani	90	8	Fajar Rastra A	83
9	Chinddhy Lakchita	90	9	Farhan Budi P	80
10	Citra Ayu F	83	10	Fidyan Kusniar H	87
11	Dewi Lufiana	90	11	Ika Budi Utami	90
12	Dhena Kumalasari	87	12	Irfanda Arthafanti	80
13	Dimas Mahardika	93	13	Kharisma Wulan S	87
14	Dwi Agustiningtyas	87	14	Maiza Dea Nuraini	83
15	Endah Istiqomah	90	15	Marvina Anandita	80
16	Ika Cahyani	90	16	Maulia Rahma M	80
17	Ilma Aptaningrum	83	17	M. Guntur Sugiantoro	90
18	Irfan Fadhila	90	18	M. Agus Nurofiq	83
19	Irma Puspitasari	83	19	Nada Fatin F	77
20	Isnaini Nurul W	80	20	Nadiyah Syntia L	87
21	Martina Listiani	83	21	Nova Fitriarningsih	90
22	M. Bagus Kuncoro	87	22	Novi Sabilla N	83
23	Muliana	93	23	Nur Rohmah K	80
24	Purnama Allam A	87	24	Nurul Hasanah	77
25	Renacha Chairani B	90	25	Qoid Tsaqib H	80
26	Reni Anggraini	90	26	Raden Roro Rania	77
27	Renita Setyowati	83	27	Rany Fitriyana	90
28	Riyo Aditya P	80	28	Rizka Nur Anisa	77
29	Rizal Pramuji	87	29	Sanabilla Pramono	80
30	Satria Budi N	93	30	Saumi Anggit M	77
31	Sisca Tri M	83	31	Siwi Qoirinisa	83
32	Tri Setyana Sari	93	32	Zhafran Mughofar	77

Tabel 11 : Asil Data Biji *Post-test* Klompok Eksperimen (*Cooperative Script*) saha Klompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

No	Klompok	N	Biji Mak	Biji Min	Mean	Median	Modus
1	<i>Post-test Eksperimen (Cooperative Script)</i>	32	93	80	87	87	90
2	<i>Post-test Eksperimen (Numbered Heads Together)</i>	32	90	77	83	81	80
Total		64					

Metode *Cooperative Script* wonten data ing nginggil menika wonten dayanipun. Rata-rata (*mean*) saking biji *post-test* kalih klompok menika nedahaken biji rata-rata *post-test* klompok eksperimen metode *Cooperative Script* inggih menika 87. Rata-rata (*mean*) saking klompok eksperimen metode *Numbered Heads Together* inggih menika 83.

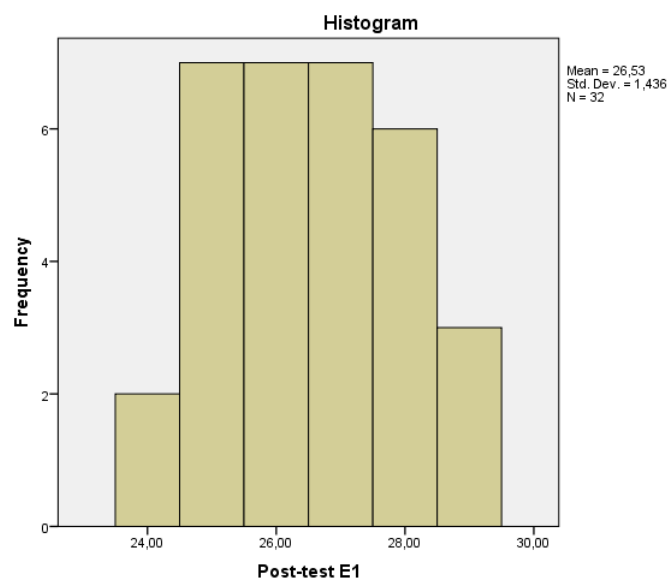
1) Data skor saha Biji *Post-test* Klompok Eksperimen (*Cooperative Script*)

Data asilipun skor *post-test* klompok eksperimen (*Cooperative Script*) inggih menika skor paling inggil 29 lan skor paling andhap 24. Skor *mean* 26.53 lan skor (*St. Deviation*) 1.436. Biji paling inggil 93 lan paling andhap 80. *Mean* 87, *median* 87, lan *modus* 90. Data menika dipunetang ngangge komputer program SPSS 16. Asiling etangan ingkang jangkep saged dipunpirsani wonten ing tabel 12.

Tabel 12 : Distribusi Frekuensi Skor *Post-test* Klompok Eksperimen (*Cooperative Script*)

No	Skor	Frekuensi	Frekuensi (%)	Frekuensi Komulatif
1	24	2	6.3	32
2	25	7	21.9	30
3	26	7	21.9	33
4	27	7	21.9	26
5	28	6	18.8	20
6	29	3	9.4	17
Total		32	100	

Data skor *Post-test* Klompok Eksperimen (*Cooperative Script*) saking tabel 8 ing nginggil saged dipunpirsani ing histogram :

Gambar 3 : Histogram Distribusi Frekuensi Skor *Post-test* Klompok Eksperimen (*Cooperative Script*)

Adhedhasar saking tabel 8 saha gambar 3 ing nginggil, saged dipunandharaken *skor* paling andhap saking data *post-test* klompok *eksperimen* (*Cooperative Script*) inggih menika 24, *subjek* 2 siswa, *frekuensi komulatif* 32, *presentase* 6.3 %. *Skor* paling inggil *post-test* klompok *eksperimen* (*Cooperative Script*) inggih menika 29, *subjek* 3 siswa, *frekuensi komulatif* 17, *presentase* 9.4 %. *Skor tengah* (*Median*) inggih menika 27, *frekuensi* 7, *frekuensi komulatif* 26, lan *presentase* 71.9%.

2) Data Skor saha Biji *Post-test* Klompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

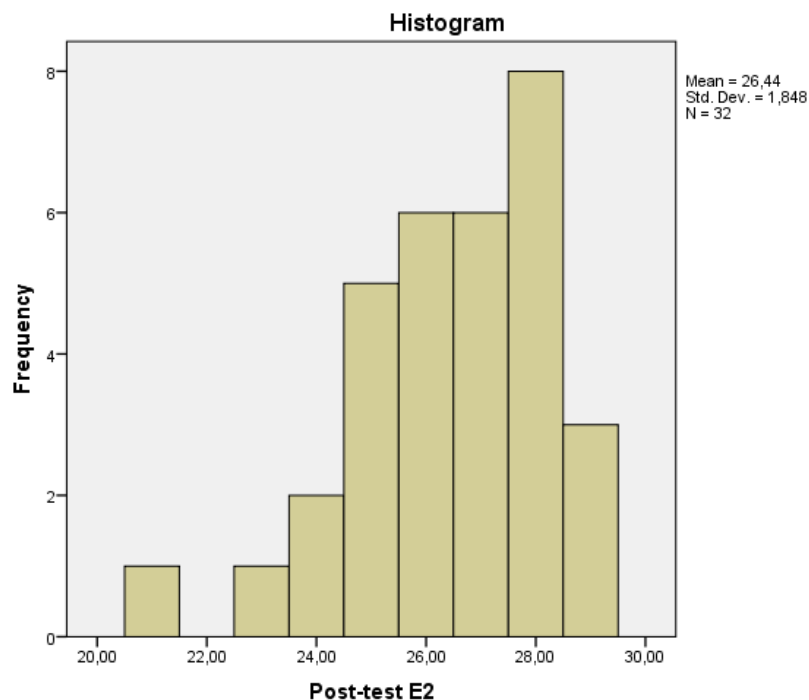
Data asilipun *post-test* klompok *eksperimen* (*Numbered Heads Together*) inggih menika *skor* paling inggil 29 lan *skor* paling andhap 21. *Skor mean* 26.43 lan *skor* (*St. Deviation*) 1.848. Biji paling inggil 90 lan biji paling andhap 77. *Mean* 83, *median* 81, lan *modus* 80. Data menika dipunetang ngangge komputer program SPSS 16. Asiling etangan ingkang jangkep saged dipunpirsani wonten ing tabel.

Tabel 13 : Distribusi Frekuensi Skor *Post-test* Klompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

No	Skor	Frekuensi	Frekuensi (%)	Frekuensi Komulatif
1	24	2	6.3	32
2	25	7	21.9	25
3	26	7	21.9	18
4	27	7	21.9	11
5	28	6	18.8	5
6	29	3	9.4	2
Total		32	100	

Data skor *Post-test* Klompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

saking tabel 9 ing nginggil saged dipunpirsani ing histogram :

Gambar 4 : Histogram Distribusi Frekuensi Skor *Post-test* Klompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

Adhedhasar saking tabel 9 saha gambar 4 ing nginggil, saged dipunandharaken skor paling andhap saking data *post-test* klompok *eksperimen* (*Numbered Heads Together*) inggih menika 24, subjek 2 siswa, frekuensi komulatif 32, presentase 6.3 %. Skor paling inggil *post-test* klompok *eksperimen* (*Numbered Heads Together*) inggih menika 29, subjek 3 siswa, frekuensi komulatif 2, presentase 9.4%. Skor tengah (*Median*) inggih menika 27, frekuensi 7, frekuensi komulatif 11, lan presentase 71.9%.

3. Analisis Data

Analisis data dipuntindakaken kangge nguji *hipotesis* panaliten kaliyan ngginakaken uji-t. Uji-t dipunginakaken kangge nguji menapa biji rata-rata saking kalih klompok menika gadhah beda ingkang *signifikan* utawi boten. Analisis data dipunmaksud kangge mangertosi beda lan nguji *efektivitas* panganggenipun metode *Cooperatif Script* lan metode *Numbered Heads Together* tumrap kasagedan maos wacana aksara Jawa siswa kelas X SMA N 1 Mlati. Analisis data menika kaliyan ngginakaken uji-t :

a. Uji-t Data *Pre-test* Kelompok Eksperimen (*Cooperative Script*) saha Kelompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

Uji-t data *pre-test* kasagedan maos wacana aksara Jawa antawisipun klompok eksperimen (*Cooperative Script*) lan klompok eksperimen (*Numbered Heads Together*) dipuntindakaken kangge mangertosi kasagedan (*prestasi*) wiwitan kalih klompok kasebut, menapa wonten bedanipun prestasi maos wacana aksara Jawa utawi boten.

Tabel 14 : Asil Uji-t Data *Pre-test* Klompok Eksperimen (*Cooperative Script*) saha Kelompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

Data	t_{hitung}	df	P	Katrangan
<i>Pre-test</i>	0.255	62	0.799	$P > 0.05$ = Tidak Signifikan

Tabel nedahaken bilih etangan ngginakaken rumus statistik uji-t kaliyan komputer SPSS 16 inggih menika t_{hitung} 0.255, $df = 62$, *taraf signifikansi* 5%. Nilai

$P = 0.799$, nilai P menika langkung ageng saking *taraf signifikansi* 0.05. Mila asilipun uji-t data *pre-test* nedahaken boten wonten bedanipun kasagedan maos wacana aksara Jawa ing klompok eksperimen *Cooperative Script* saha klompok eksperimen *Numbered Heads Together*, amargi $P(0.799) > 0.05$. Ateges kasagedan maos wacana aksara Jawa antawisipun klompok eksperimen *Cooperative Script* saha klompok eksperimen *Numbered Heads Together* siswa kelas X menika sami.

b. Uji-t Skor *Pre-test* saha *Post-test* Kelompok Eksperimen (*Cooperative Script*)

Uji-t data *pre-test* lan *post-test* kasagedan maos wacana aksara Jawa klompok eksperimen (*Cooperative Script*) dipuntindakaken kangge mangertosi beda antawisipun wiwitan lan pungkasanipun klompok kasebut, menapa woten bedanipun kasagedan maos utawi boten.

Tabel 15 : Asil Uji-t Data *Pre-test* saha *Post-test* Klompok Eksperimen (*Cooperative Script*)

Data	t_{hitung}	df	P	Katrangan
Klompok Eksperimen (<i>Cooperative Script</i>)	-56.456	31	0.000	$P < 0.05 = \text{Signifikan}$

Tabel nedahaken bilih etangan ngginakaken rumus statistik uji-t kaliyan komputer SPSS 16 inggih menika $t_{hitung} -56.456$, $df = 31$, *taraf signifikansi* 5%. Lajeng nilai $P = 0.000$, nilai P nedahaken langkung alit saking *taraf signifikansi* 0.05. Mila asilipun uji-t data *pre-test* lan *post-test* nedahaken wonten bedanipun kasagedan maos wacana aksara Jawa ing klompok eksperimen *Cooperative Script*,

amargi $P(0.000) < 0.05$). Ateges kasagedan maos wacana aksara Jawa klompok eksperimen *Cooperative Script* siswa kelas X menika wonten dayanipun.

c. Uji-t Skor *Pre-test* saha *Post-test* Kelompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

Uji-t data *pre-test* lan *post-test* kasagedan maos wacana aksara Jawa klompok eksperimen (*Numbered Heads Together*) dipuntindakaken kangge mangertosi beda antawisipun wiwitan lan pungkasanipun klompok kasebut, menapa woten bedanipun kasagedan maos utawi boten.

Tabel 16 : Asil Uji-t Data *Pre-test* saha *Post-test* Klompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

Data	t_{hitung}	df	P	Katrangan
Klompok Eksperimen (<i>Numbered Heads Together</i>)	-46.935	31	0.000	$P < 0.05$ = Signifikan

Tabel nedahaken bilih etangan ngginakaken rumus statistik uji-t kaliyan komputer SPSS 16 inggih menika $t_{hitung} -46.935$, $df = 31$, *taraf signifikansi* 5%. Lajeng nilai $P = 0.000$, nilai P nedahaken langkung alit saking *taraf signifikansi* 0.05. Mila asilipun uji-t data *pre-test* lan *post-test* nedahaken wonten bedanipun kasagedan maos wacana aksara Jawa ing klompok *eksperimen (Numbered Heads Together)*, amargi $P(0.000) < 0.05$. Ateges kasagedan maos wacana aksara Jawa klompok eksperimen *Numbered Heads Together* siswa kelas X menika wonten dayanipun.

d. Uji-t Data *Post-test* Kelompok Eksperimen (*Cooperative Script*) saha Kelompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

Uji-t data *post-test* kasagedan maos wacana aksara Jawa klompok eksperimen (*Numbered Heads Together*) dipuntindakaken kangge mangertosi beda antawisipun wiwitan lan pungkasanipun klompok kasebut. Wonten panaliten menika menapa wonten bedanipun kasagedan maos aksara Jawa utawi boten.

Tabel 17 : Asil Uji-t Data *Post-test* klompok Eksperimen (*Cooperative Script*) saha Kelompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

Data	t_{hitung}	df	P	Katrangan
<i>Post-test</i>	4.052	62	0.000	$P < 0.05$ = Signifikan

Tabel nedahaken bilih etangan ngginakaken rumus statistik uji-t kaliyan komputer SPSS 16 inggih menika t_{hitung} 4.052, $df = 62$, *taraf signifikansi* 5%. Nilai $P = 0.000$, nilai P menika langkung alit saking *taraf signifikansi* 0.05. Mila asilipun uji-t data *post-test* nedahaken wonten bedanipun kasagedan maos wacana aksara Jawa ing klompok eksperimen *Cooperative Script* lan klompok eksperimen *Numbered Heads Together*, amargi $P(0.000) < 0.05$. Ateges kasagedan maos wacana aksara Jawa klompok eksperimen *Cooperative Script* saha klompok eksperimen *Numbered Heads Together* siswa kelas X menika wonten dayanipun.

4. Asiling Uji Hipotesis

a. Asiling Uji Hipotesis Ingkang Sepisan

Hipotesis ingkang sepisan wonten ing panaliten menika inggih menika “wonten bedanipun ingkang *signifikan* kasagedan maos wacana aksara Jawa siswa kelas X SMA N 1 Mlati antawisipun ingkang dipunwulang ngginakaken metode *Cooperative Script* lan *Numbered Heads Together*”. Hipotesis ingkang sepisan dipunuji kaliyan ningali asil uji-t ing data skor *post-test* klompok eksperimen *Cooperative Script* lan klompok eksperimen *Numbered Heads Together*. Asiling data uji-t wonten tabel ing ngandhap.

Tabel 18 : Asil Uji-t Data *Post-test* Klompok Eksperimen (*Cooperative Script*) saha Kelompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

Data	t_{hitung}	df	P	Katrangan
<i>Post-test</i> klompok eksperimen <i>Cooperative Script</i> lan klompok eksperimen <i>Numbered Heads Together</i>	4.052	62	0.000	$P < 0.05 = \text{Signifikan}$

Tabel ing nginggil nedahaken t_{hitung} 4.052, $df = 62$, *taraf signifikansi* 5%. Nilai $P = 0.000$, nilai P menika langkung alit saking *taraf signifikansi* 0.05. Mila asilipun uji-t data *post-test* nedahaken kasagedan maos wacana Aksara Jawa ing klompok eksperimen (*Cooperative Script*) lan klompok eksperimen (*Numbered Heads Together*) beda. Saking tabel ing nginggil saged dipundudut bilih hipotesis “wonten bedanipun ingkang *signifikan* kasagedan maos wacana aksara Jawa siswa kelas X SMA N 1 Mlati antawisipun ingkang dipunwulang ngginakaken metode

Cooperative Script lan *Numbered Heads Together*” menika dipuntampi (diterima).

b. Asiling Uji Hipotesis Ingkang Kaping Kalih

Hipotesis ingkang kaping kalih wonten ing panaliten menika inggih menika “metode *Cooperative Script* langkung *efektif* tinimbang metode *Numbered Heads Together* nalika siswa kelas X SMA N 1 Mlati sinau maos wacana aksara Jawa”. Hipotesis ingkang kaping kalih dipunuji kaliyan ningali asiling uji-t ing data skor *pre-test* lan *post-test* klompok *eksperimen Cooperative Script*. Asiling data uji-t wonten tabel ing ngandhap.

Tabel 19 : Asil Uji-t Data *Pre-test* saha *Post-test* Klompok Eksperimen (*Cooperative Script*)

Data	t_{hitung}	df	P	Katrangan
<i>Pre-test</i> lan <i>Post-test</i>	-56.456	31	0.000	$P < 0.05$ = Signifikan

Tabel ing nginggil nedahaken t_{hitung} -56.456, $df = 31$, *taraf signifikansi* 5%. Nilai $P = 0.000$, nilai P menika langkung alit saking *taraf signifikansi* 0.05. Mila asilipun uji-t data *pre-test* lan *post-test* nedahaken kasagedan maos wacana aksara Jawa ing klompok eksperimen (*Cooperative Script*) lan klompok eksperimen (*Numbered Heads Together*) beda. Saking tabel ing nginggil saged dipundudut bilih hipotesis “metode *Cooperative Script* langkung *efektif* tinimbang metode *Numbered Heads Together* nalika siswa kelas X SMA N 1 Mlati sinau maos wacana aksara Jawa” menika dipuntampi (diterima).

C. Pirembagan Asiling Panaliten

1. Bedanipun Kasagedan Maos Wacana Aksara Jawa antawisipun Klompok Eksperimen (*Cooperative Script*) saha Klompok Eksperimen (*Numbered Heads Together*)

Saking asiling panaliten menika wonten bedanipun ingkang *signifikan* antawisipun klompok ingkang ngginakaken *metode Cooperative Script* saha klompok ingkang ngginakaken *metode Numbered Heads Together*. Beda menika saking uji skor *post-test*. Beda menika saged dipunmangertosi saking kahanan wiwitan lan kahanan pungkasan saking klompok eksperimen (*Cooperative Script*) saha klompok eksperimen (*Numbered Heads Together*) saksampunipun dipunparingi *perlakuan*.

Sakderengipun kalih klompok menika dipunparingi *perlakuan*, sakderengipun dipuntindakaken *pre-test* rumiyin. Dipunparingi *pre-test* ancasiipun kangge mangertosi *kemampuan* wiwitan kalih klompok ing kasagedan maos wacana aksara Jawa. *Pre-test* ingkang dipunparingaken ing klompok eksperimen (*Cooperative Script*) saha klompok eksperimen (*Numbered Heads Together*) menika sami, inggih menika tes kemampuan maos wacana aksara Jawa ingkang tesipun *objektif pilihan ganda*.

Saksampunipun dipuntindakaken *pre-test* ing klompok eksperimen (*Cooperative Script*) saha klompok eksperimen (*Numbered Heads Together*), lajeng guru mendhet data, inggih menika biji paling inggil *pre-test* ing klompok eksperimen (*Cooperative Script*) inggih menika 90, biji paling andhap 30, *mean*

67, *median* 70, lan *modus* 60. Biji paling inggil *pre-test* ing klompok eksperimen (*Numbered Heads Together*) inggih menika 90, biji paling andhap 30, *mean* 67, *median* 70, lan *modus* 60. Skor paling inggil *pre-test* ing klompok eksperimen (*Cooperative Script*) inggih menika 9, skor paling andhap 3, *Mean* 6.71, *Median* 7.00, *Modus* 6, *Standar Deviasi* 1.464. Skor paling inggil *pre-test* ing klompok eksperimen (*Numbered Heads Together*) inggih menika 9, skor paling andhap 3, *Mean* 6.62, *Median* 7.00, *Modus* 6, saha *Standar Deviasi* 1.475.

Saksampunipun mendhet data, dipunlajengaken analisis data ngginakaken uji-t. Analisis data dipuntindakaken kangge nandhingaken skor *pre-test* klompok eksperimen (*Cooperative Script*) saha klompok eksperimen (*Numbered Heads Together*). Analisis data skor *pre-test* ancasipun kangge mangertosi *kemampuan* ingkang wiwitan kasagedan maos wacana aksara Jawa saking kalih klompok. Saking analisis ngginakaken uji-t dipunmangertosi t_{hitung} 0.255, $df = 62$, *taraf signifikansi* 5%. Nilai $P = 0.799$, nilai P langkung ageng saking *taraf signifikansi* 0.05. Mila, asilipun uji-t ing skor *pre-test* boten nedahaken beda ingkang *signifikan* ing kasagedan maos wacana aksara Jawa antawisipun klompok eksperimen (*Cooperative Script*) saha klompok eksperimen (*Numbered Heads Together*). Saged dipunandharaken bilih kahanan wiwitan *kemampuan* maos wacana aksara Jawa kalih klompok menika sami. Saklajengipun saben klompok dipunparingi *perlakuan* miturut metode ingkang sampun dipunsamektakaken, inggih menika *metode Cooperative Script* saha *metode Numbered Heads Together*.

Metode *Cooperative Script* saha *Numbered Heads Together* menika ancasipun kangge mbiyantu siswa nemokaken seserepan kangge sinau klompok. Tata cara metode *Cooperative Script* inggih menika guru ndhawuhi siswa damel klompok sepasang kaliyan klompok sebangkupun. Saben siswa gadhah tugas piyambak-piyambak, inggih menika salah setunggal siswa dipundhawuhi maos, saha ingkang setunggal nyemak. Lajeng, tata caranipun metode *Numbered Heads Together* inggih menika siswa dipunbagi dados klompok-klompok, wondene anggota klompokipun dipunparingi nomer. Klompok-klompok menika dipunparingi tugas, lajeng samangke saben nomer menika dipundhawuhi kangge mangsuli pitakenan saking guru. Saksampunipun kalih klompok menika dipunwulang ngginakaken metode *Cooperative Script* saha *Numbered Heads Together*, lajeng dipunparingi tes ingkang pungkasan inggih menika tes *post-test*.

Saking tes *post-test* menika nedahaken bilih wonten beda ingkang signifikan antawisipun pasinaon ingkang ngginakaken metode *Cooperative Script* saha metode *Numbered Heads Together*. Datanipun *post-test* inggih menika biji paling inggil ing klompok eksperimen (*Cooperative Script*) 93, biji paling andhap 80, *mean* 87, *median* 87, lan *modus* 90. Biji paling inggil klompok eksperimen (*Numbered Heads Together*) 90, biji paling andhap 77, *mean* 83, *median* 81, lan *modus* 80. Skor paling inggil *post-test* ing klompok eksperimen (*Cooperative Script*) inggih menika 29, skor paling andhap 24, *mean* 26.53, *median* 26.50, *modus* 25.00, saha *St. Deviasi* 1.436. Skor paling inggil ing klompok eksperimen (*Numbered Heads Together*) inggih menika 29, skor paling andhap 21, *mean* 26.43, *median* 27.00, *modus* 28.00, saha *St. Deviasi* 1.848.

Bedanipun menika ugi saged dipuntingali saking asilipun uji-t data skor *post-test* klompok *eksperimen (Cooperative Script)* saha klompok *eksperimen (Numbered Heads Together)* ingkang ngginakaken komputer program SPSS 16, $t_{hitung} 4.052$, $df = 62$ ing *taraf signifikansi* 5%, nilai $P = 0.000$. Nilai P nedahaken langkung alit saking *taraf signifikansi* 0.05. Mila, asiling uji-t ing skor *post-test* nedahaken wonten bedanipun ingkang *signifikan* kasagedan maos wacana aksara Jawa antawisipun klompok *eksperimen (Cooperative Script)* saha klompok *eksperimen (Numbered Heads Together)*.

2. Efektivitas Metode Cooperative Script saha Metode Numbered Heads Together Tumrap Kasagedan Maos Wacana Aksara Jawa

Panaliten menika nandhingaken metode *Cooperative Script* saha metode *Numbered Heads Together* tumrap kasagedan maos wacana aksara Jawa. Saking kalih metode menika dipunpadosi pundi ingkang *efektif*. Metode *Cooperative Script* inggih menika metode pasinaon ingkang klompokipun dipunbagi dados pasangan-pasangan kaliyan kanca sebangkunipun. Saben siswa gadhah tugas piyambak-piyambak, inggih menika salah setunggal siswa dipundhawuhi maos, saha ingkang setunggal nyemak ingkang samangke pasangan menika gantosan anggenipun maos saha nyemak.

Metode *Numbered Heads Together* inggih menika metode pasinaon ingkang siswanipun dipunbagi dados klompok-klompok, wondene anggota klompokipun dipunparingi nomer. Klompok-klompok menika dipunparingi tugas, lajeng samangke saben nomer menika dipundhawuhi kangge mangsuli pitakenan

saking guru. Saking kalih klompok menika lajeng dipuntandhingaken metode pundi ingkang *efektif* dipunginakaken wonten ing pasinaon maos wacana aksara Jawa tumrap siswa kelas X. Anggenipun mangertosi metode pundi ingkang *efektif*, data menika dipunpendhet saking data *pre-test* saha *post-test* kalih klompok kasebut.

Metode *Cooperative Script* ing pasinaon kasagedan maos wacana aksara Jawa langkung *efektif* saking metode *Numbered Heads Together*. Saged dipunbuktikaken saking asiling uji-t ing skor *pre-test* lan *post-test* klompok *eksperimen (Cooperative Script)* ngginakaken komputer program SPSS 16. $T_{hitung} -56.456$, $df = 31$ taraf signifikansi 5%. Nilai $P = 0.000$, nilai P nedahaken langkung alit saking taraf signifikansi 0.05 ($P=0.000<0.05$).

Saking asiling uji-t ing skor *pre-test* lan *post-test*, metode *Numbered Heads Together* nedahaken $t_{hitung} -46.935$, $df = 31$ taraf signifikansi 5%. Nilai $P = 0.000$, nilai P nedahaken langkung alit saking taraf signifikansi 0.05 ($P=0.000<0.05$). Asilipun uji-t ing skor *pre-test* saha *post-test* nedahaken wonten bedanipun. Mila, asil uji-t menika nedahaken bilih metode *Cooperative Script efektif* dipunginakaken wonten ing pasinaon maos wacana aksara Jawa.

Kawontenan sanesipun nalika pamulangan ing kelas, sampun ketingal bedanipun antawisipun kelas klompok eksperimen ingkang dipunwulang ngginakaken metode *Cooperative Script* saha kelas ingkang dipunwulang ngginakaken metode *Numbered Heads Together*. Siswa ingkang dipunwulang ngginakaken metode pasinaon *Cooperative Script* menika anggenipun kerja kalih

klompokipun sami *serius* lan boten damel ribut ing kelas. Para siswa ugi sami purun nyuwun pirsu kaliyan guru menawi boten saged maos utawi wonten ingkang dereng paham. Pasinaon ngginakaken *metode Cooperative Script* menika damel siswa langkung gampil anggenipun mahami teks waosan utawi wacana. Greget sinau siswa langkung inggil, satemah prosesipun pasinaon saged *aktif* saha ngremenaken.

BAB V

PANUTUP

A. Dudutan

Saking asiling panaliten lan pirembagan ingkang sampun dipunandharaken wonten ing bab IV, mila saged dipundudut :

1. Asilipun etangan uji-t data *post-test* klompok eksperimen (*Cooperative Script*) saha klompok eksperimen (*Numbered Heads Together*) dipunmangertosi t_{hitung} 4.052, $df = 62$, *taraf signifikansi* 5%. Nilai $P = 0.000$, nilai P langkung alit saking *taraf signifikansi* 0.05. Ateges wonten beda ingkang *signifikan* antawisipun pasinaon maos wacana aksara Jawa ngginakaken *metode Cooperative Script* lan pasinaon maos wacana aksara Jawa ngginakaken *metode Numbered Heads Together*. Bedanipun menika dipunbuktikaken saking asil uji-t ingkang dipuntindakaken ing skor *post-test* antawisipun klompok *eksperimen (Cooperative Script)* saha klompok *eksperimen (Numbered Heads Together)* ingkang dipungarap kaliyan komputer program SPSS 16.
2. Asilipun etangan uji-t data *pre-test* saha *post-test* klompok eksperimen (*Cooperative Script*) nedahaken t_{hitung} -56.456, $df = 31$ *taraf signifikansi* 5%. Nilai $P = 0.000$, nilai P nedahaken langkung alit saking *taraf signifikansi* 0.05. Ateges panganggenipun *metode Cooperative Script* wonten ing pasinaon maos wacana aksara Jawa langkung *efektif* tinimbang pasinaon maos wacana aksara Jawa ngginakaken *metode Numbered Heads Together*. Saged dipunbuktikaken saking asil uji-t ing skor *pre-test* lan *post-test* klompok *eksperimen*

(*Cooperative Script*) ngginakaken komputer program SPSS 16. Mila, asil uji-t menika nedahaken bilih *metode Cooperative Script efektif* dipunginakaken wonten ing pasinaon maos wacana aksara Jawa.

B. Pamrayogi

Adhedhasar dudutan wonten nginggil, pamrayoginipun inggih menika :

1. panaliti sanesipun saged ngginakaken metode menika kangge panaliten eksperimen wonten ing piwulangan sanesipun;
2. guru saged ngginakaken metode piwulangan menika kangge pasinaon ingkang jumbuh kaliyan ancasing pasinaon;
3. siswa saged ngginakaken metode menika kanthi klompok ing griya.

C. Implikasi

Asiling panaliten menika nedahaken bilih pasinaon maos wacana aksara Jawa ingkang ngginakaken *metode Cooperative Script* langkung *efektif* tinimbang pasinaon maos wacana aksara Jawa ngginakaken *metode Numbered Heads Together*. Mila, panganggenipun *metode Cooperative Script* kangge mindhakaken kaprigelan para siswa maos wacana aksara Jawa gadhah *potensi* kangge dipuncakaken wonten pamulangan ing sekolah, ananging metode *Numbered Heads Together* ugi saged dipuncakaken kangge pamulangan ing sekolah.

KAPUSTAKAN

- Ahuja, Pramila dan G.C. Ahuja. 2010. *Membaca Secara Efektif dan Efisien*. Bandung: PT Kiblat Buku Utama.
- Arikunto, Suharsimi, 2010. *Prosedur Penelitian Suatu Pendekatan Praktik*. Jakarta: Rineka Cipta.
- Asma, Nur. 2006. *Model Pembelajaran Kooperatif*. Jakarta: Depdikbud.
- Djamarah, Saiful Bahri. 1996. *Strategi Belajar Mengajar*. Jakarta: Rineka Cipta.
- Djamarah, Saiful Bahri. 2008. *Psikologi Belajar Edisi II*. Jakarta: Rineka Cipta.
- Harjasujana dan Mulyana. 1997. *Membaca 2*. Jakarta: Depdikbud.
- Iskandarwassid dan Dadang Sunendar. 2008. *Strategi Pembelajaran Bahasa*. Bandung: PT Remaja Rosdakarya.
- Joshi, R Malatesha. 2007. *Instruction of Metacognitive Strategies Enhances Reading Comprehension and Vocabulary Achievement*. Journal of The Reading Teacher. Vol. 61, No. 1. Oktober 2012.
- Lessaux, Nonie K. 2012. *Reading and Reading Instruction for Children From Low Income and Non-English-Speaking Household*. Journal The Future of Children. Vol, 22. No. 2. Fall 2012.
- Lie, Anita. 2010. *Cooperative Learning*. Jakarta: PT Gramedia.
- Macdonell, Arthur Anthony. 1924. *A Practical Sanskrit Dictionary*. Oxford: University Press.
- Masidjo. 1995. *Penilaian Pencapaian Hasil Belajar Siswa di Sekolah*. Yogyakarta: Kanisius.
- Mulyana. 2005. *Kajian Wacana Teori, Metode dan Aplikasi Prinsip-prinsip Analisis Wacana*. Yogyakarta: Tiara Wacana.
- Mulyani, Hesti. 2010. *Komprehensi Tulis Jawa*. Yogyakarta: Fakultas Bahasa dan Seni (FBS) Universitas Negeri Yogyakarta (UNY).
- Mulyatiningsih, Endang. 2012. *Riset Terapan Bidang Pendidikan & Teknik*. Yogyakarta: UNY Press.
- Nurdiyantoro, Burhan. 2009. *Statistik Terapan Untuk Penelitian Ilmu-ilmu Sosial*. Yogyakarta: Gadjah Mada University Press.

- Otto, Wayne. 1979. *How To Teach Reading*. Addison-Wesley: Publishing Company.
- Padmosoekotjo, S. 1989. *Wewaton Panulise Basa Jawa Nganggo Aksara Jawa Cetakan keempat*. Surabaya: PT Citra Jaya Murti.
- Slameto. 2010. *Belajar & Faktor-fakror Yang Mempengaruhinya*. Jakarta: Rineka Cipta.
- Solihatin, Etin dan Raharjo. 2005. *Cooperative Learning Analisis Model Pembelajaran IPS*. Jakarta: Bumi Aksara.
- Sugiyono. 2010. *Metode Penelitian Pendidikan: Pendekatan Kuantitatif, Kualitatif, dan R&D*. Bandung: Alfabeta.
- Suprijono, Agus. 2009. *Cooperative Learning: Teori dan Aplikasi PAIKEM*. Yogyakarta: Pustaka Pelajar.
- Suwandi, Sarwiji. 2008. *Serba Linguistik Mengupas Pelbagai Praktik Berbahasa*. Surakarta: LPP UNS dan UNS Press.
- Tarigan, Guntur. 1979. *Membaca Sebagai Suatu Keterampilan Berbahasa*. Bandung: Angkasa.
- Warsono dan Hariyanto. 2012. *Pembelajaran Aktif Teori dan Asesmen*. Bandung: PT Remaja Rosdakarya.
- Wedhawati, dkk. 2006. *Tata Bahasa Jawa Mutakhir*. Yogyakarta: Kanisius.
- Wiriodijoyo, Suwaryono. 1989. *Membaca: Strategi Pengantar dan Tekniknya*. Jakarta: Depdikbud.
- Zuchdi, Darmiyati. 2008. *Strategi Meningkatkan Kemampuan Membaca*. Yogyakarta: UNY Press.

LAMPIRAN 1

DISTRIBUSI FREKUENSI

Distribusi Frekuensi

➤ *Pretest Metode Cooperative Script*

Statistics

Pre-test E1

N	Valid	32
	Missing	0
Mean		6,7188
Std. Error of Mean		,25885
Median		7,0000
Mode		6,00 ^a
Std. Deviation		1,46429
Variance		2,144
Range		6,00
Minimum		3,00
Maximum		9,00
Sum		215,00

a. Multiple modes exist. The smallest value is shown

Pretest E1

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	3,00	3,1	3,1	3,1
	4,00	3,1	3,1	6,3
	5,00	12,5	12,5	18,8
	6,00	25,0	25,0	43,8
	7,00	21,9	21,9	65,6
	8,00	25,0	25,0	90,6
	9,00	9,4	9,4	100,0
	Total	32	100,0	

➤ *Pre-test Metode Numbered Heads Together*

Statistics

Pre-test E2

N	Valid	32
	Missing	0
Mean		6,6250
Std. Error of Mean		,26085
Median		7,0000
Mode		6,00
Std. Deviation		1,47561
Variance		2,177
Range		6,00
Minimum		3,00
Maximum		9,00
Sum		212,00

Pretest E2

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
3,00	1	3,1	3,1	3,1
4,00	1	3,1	3,1	6,3
5,00	5	15,6	15,6	21,9
6,00	8	25,0	25,0	46,9
7,00	7	21,9	21,9	68,8
8,00	7	21,9	21,9	90,6
9,00	3	9,4	9,4	100,0
Total	32	100,0	100,0	

➤ *Post-test Metode Cooperative Script*

Statistics

Post-test E1

N	Valid	32
	Missing	0
Mean		26,5313
Std. Error of Mean		,25394
Median		26,5000
Mode		25,00 ^a
Std. Deviation		1,43649
Variance		2,064
Range		5,00
Minimum		24,00
Maximum		29,00
Sum		849,00

a. Multiple modes exist. The smallest value is shown

Post-test E1

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
24,00	2	6,3	6,3	6,3
25,00	7	21,9	21,9	28,1
26,00	7	21,9	21,9	50,0
Valid 27,00	7	21,9	21,9	71,9
28,00	6	18,8	18,8	90,6
29,00	3	9,4	9,4	100,0
Total	32	100,0	100,0	

➤ *Post-test Metode Numbered Heads Together*

Statistics

Post-test E2

N	Valid	32
	Missing	0
Mean		26,4375
Std. Error of Mean		,32669
Median		27,0000
Mode		28,00
Std. Deviation		1,84806
Variance		3,415
Range		8,00
Minimum		21,00
Maximum		29,00
Sum		846,00

Post-test E2

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
21,00	1	3,1	3,1	3,1
23,00	1	3,1	3,1	6,3
24,00	2	6,3	6,3	12,5
25,00	5	15,6	15,6	28,1
Valid 26,00	6	18,8	18,8	46,9
27,00	6	18,8	18,8	65,6
28,00	8	25,0	25,0	90,6
29,00	3	9,4	9,4	100,0
Total	32	100,0	100,0	

➤ *Nilai Pre-test Metode Cooperative Script*

Statistics		Pre-test	Kelas
N	Valid	32	32
	Missing	0	0
Mean		67.19	
Std. Error of Mean		2.589	
Median		70.00	
Mode		60 ^a	
Std. Deviation		14.643	
Variance		214.415	
Range		60	
Minimum		30	
Maximum		90	
Sum		2150	

a. Multiple modes exist. The smallest value is shown

Pre-test					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	30	1	3.1	3.1	3.1
	40	1	3.1	3.1	6.2
	50	4	12.5	12.5	18.8
	60	8	25.0	25.0	43.8
	70	7	21.9	21.9	65.6
	80	8	25.0	25.0	90.6
	90	3	9.4	9.4	100.0
	Total	32	100.0	100.0	

➤ *Nilai Post-test Metode Cooperative Script*

Statistics			
		Post-test	Kelas
N	Valid	32	32
	Missing	0	0
Mean		86.94	
Std. Error of Mean		.666	
Median		87.00	
Mode		90	
Std. Deviation		3.767	
Variance		14.190	
Range		13	
Minimum		80	
Maximum		93	
Sum		2782	

Post-test					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	80	2	6.2	6.2	6.2
	83	9	28.1	28.1	34.4
	87	8	25.0	25.0	59.4
	90	10	31.2	31.2	90.6
	93	3	9.4	9.4	100.0
Total		32	100.0	100.0	

➤ *Nilai Pre-test Metode Numbered Heads Together*

Statistics		Pre-test	Kelas
N	Valid	32	35
	Missing	3	0
Mean		67.19	
Std. Error of Mean		2.589	
Median		70.00	
Mode		60 ^a	
Std. Deviation		14.643	
Variance		214.415	
Range		60	
Minimum		30	
Maximum		90	
Sum		2150	

a. Multiple modes exist. The smallest value is shown

		Pre-test			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	30	1	2.9	3.1	3.1
	40	1	2.9	3.1	6.2
	50	4	11.4	12.5	18.8
	60	8	22.9	25.0	43.8
	70	7	20.0	21.9	65.6
	80	8	22.9	25.0	90.6
	90	3	8.6	9.4	100.0
	Total	32	91.4	100.0	
Missing	System	3	8.6		
Total		35	100.0		

➤ *Nilai Post-test Metode Numbered Heads Together*

Statistics			
		Post-test	Kelas
N	Valid	32	32
	Missing	0	0
Mean		82.88	
Std. Error of Mean		.863	
Median		81.50	
Mode		80	
Std. Deviation		4.884	
Variance		23.855	
Range		13	
Minimum		77	
Maximum		90	
Sum		2652	

Post-test					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	77	7	21.9	21.9	21.9
	80	9	28.1	28.1	50.0
	83	5	15.6	15.6	65.6
	87	4	12.5	12.5	78.1
	90	7	21.9	21.9	100.0
Total		32	100.0	100.0	

LAMPIRAN 2
UJI PRASYARAT ANALISIS
SAHA ANALISIS DATA

Uji Normalitas

➤ Pre-test Metode Cooperative Script

Case Processing Summary

	Kelas	Cases					
		Valid		Missing		Total	
		N	Percent	N	Percent	N	Percent
Score	E1	32	100,0%	0	0,0%	32	100,0%
Pre-Test	E2	32	100,0%	0	0,0%	32	100,0%

Descriptives

Kelas		Statistic	Std. Error
Score Pre-Test	E1	Mean	,25885
		Lower Bound	
		95% Confidence Interval for Mean	
		Upper Bound	
		5% Trimmed Mean	
		Median	
		Variance	
		Std. Deviation	
		Minimum	
		Maximum	
	E2	Range	
		Interquartile Range	
		Skewness	,414
		Kurtosis	,809
		Mean	,25696
		Lower Bound	
		95% Confidence Interval for Mean	
		Upper Bound	
		5% Trimmed Mean	
		Median	

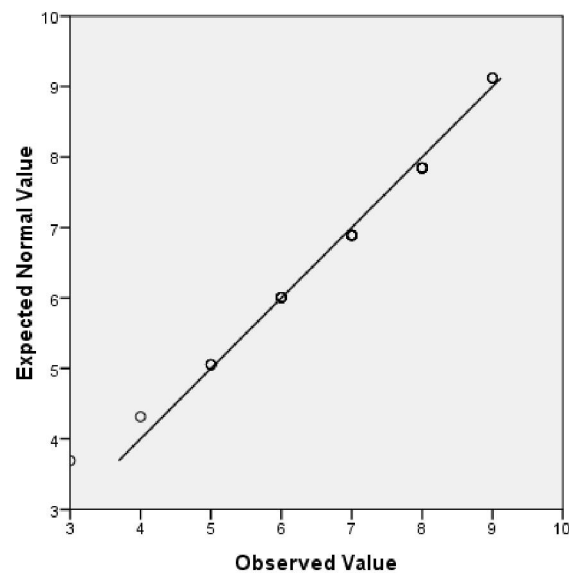
Variance	2,113	
Std. Deviation	1,45358	
Minimum	3,00	
Maximum	9,00	
Range	6,00	
Interquartile Range	2,00	
Skewness	-,105	,414
Kurtosis	-,409	,809

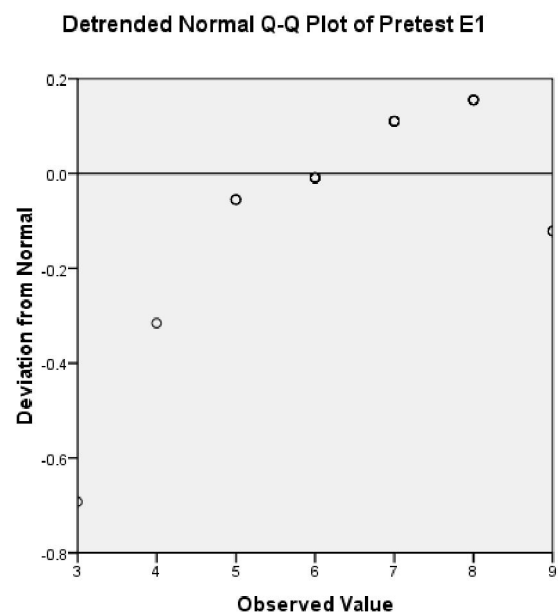
Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Pretest E1	,153	32	,055	,940	32	,077

a. Lilliefors Significance Correction

Normal Q-Q Plot of Pretest E1

➤ *Pretest Metode Numbered Heads Together*

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Pretest E2	32	100,0%	0	0,0%	32	100,0%

Descriptives

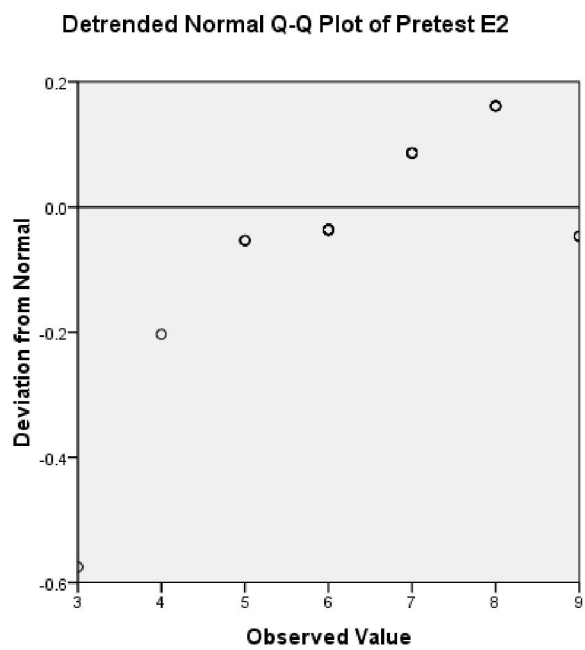
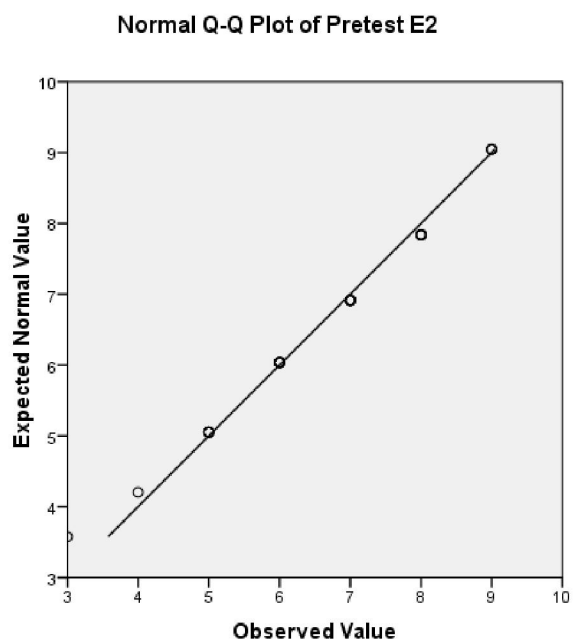
				Statistic	Std. Error
Pretest E2	Mean			6,6250	,26085
	95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound		6,0930	
		Upper Bound		7,1570	
	5% Trimmed Mean			6,6736	
	Median			7,0000	
	Variance			2,177	
	Std. Deviation			1,47561	
	Minimum			3,00	
	Maximum			9,00	
	Range			6,00	
	Interquartile Range			2,00	
	Skewness			-,325	,414
	Kurtosis			-,202	,809

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Pretest E2	,137	32	,134	,947	32	,118

a. Lilliefors Significance Correction

➤ *Pre-test Metode Numbered Heads Together*

➤ *Post-test Metode Cooperative Script*

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Post-test E1	32	100,0%	0	0,0%	32	100,0%

Descriptives

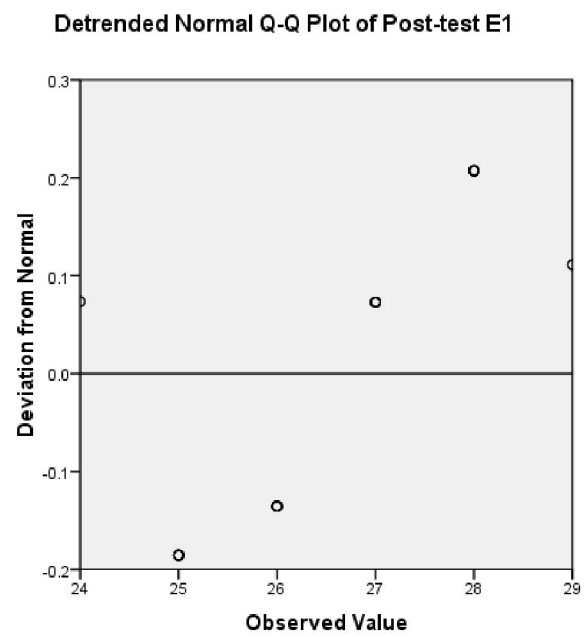
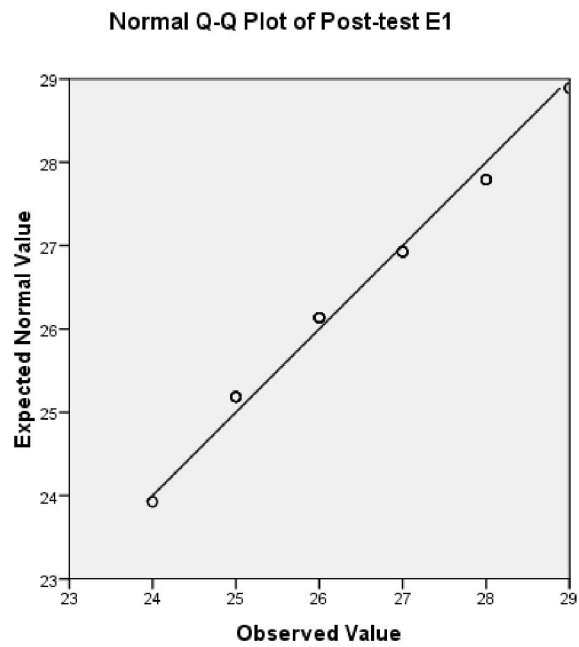
		Statistic	Std. Error
Post-test E1	Mean	26,5313	,25394
	95% Confidence Interval for Mean		
	Lower Bound	26,0133	
	Upper Bound	27,0492	
	5% Trimmed Mean	26,5347	
	Median	26,5000	
	Variance	2,064	
	Std. Deviation	1,43649	
	Minimum	24,00	
	Maximum	29,00	
	Range	5,00	
	Interquartile Range	3,00	
	Skewness	,073	,414
	Kurtosis	-,915	,809

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Post-test E1	,144	32	,089	,936	32	,058

a. Lilliefors Significance Correction

➤ *Post-test Metode Cooperative Script*

➤ *Post-test Metode Numbered Heads Together*

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Post-test E2	32	100,0%	0	0,0%	32	100,0%

Descriptives

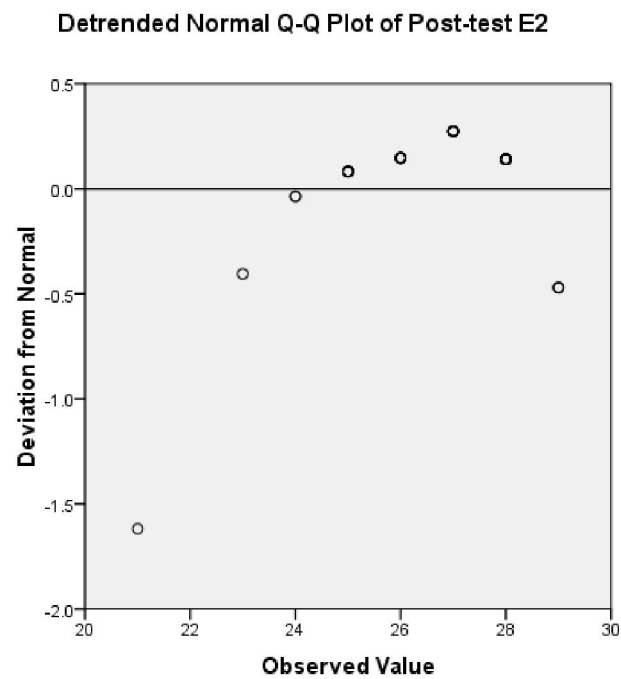
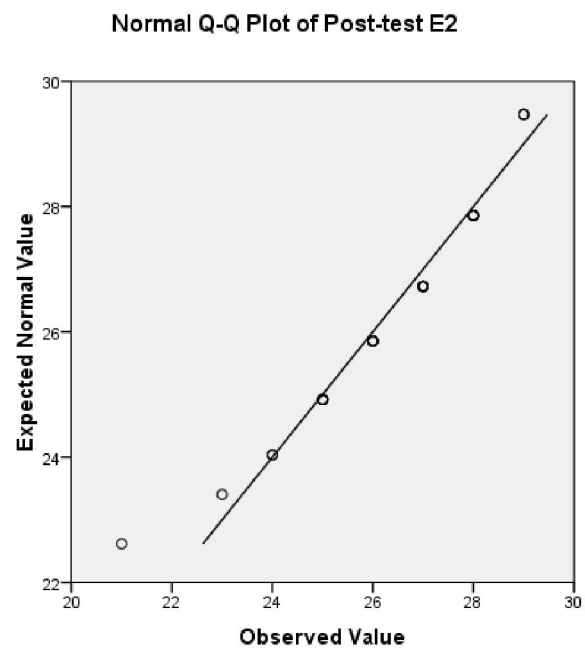
		Statistic	Std. Error
Post-test E2	Mean	26,4375	,32669
	95% Confidence Interval for Mean		
	Lower Bound	25,7712	
	Upper Bound	27,1038	
	5% Trimmed Mean	26,5556	
	Median	27,0000	
	Variance	3,415	
	Std. Deviation	1,84806	
	Minimum	21,00	
	Maximum	29,00	
	Range	8,00	
	Interquartile Range	3,00	
	Skewness	-,892	,414
	Kurtosis	,995	,809

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Post-test E2	,151	32	,062	,924	32	,026

a. Lilliefors Significance Correction

➤ *Post-test Metode Numbered Heads Together*

Uji Homogenitas

➤ *Pre-test Metode Cooperative Script lan Numbered Heads Together*

Descriptives

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
3,00	2	1,50	,707	,500	-4,85	7,85	1	2
4,00	2	1,50	,707	,500	-4,85	7,85	1	2
5,00	9	1,56	,527	,176	1,15	1,96	1	2
6,00	16	1,50	,516	,129	1,22	1,78	1	2
7,00	14	1,50	,519	,139	1,20	1,80	1	2
8,00	15	1,47	,516	,133	1,18	1,75	1	2
9,00	6	1,50	,548	,224	,93	2,07	1	2
Total	64	1,50	,504	,063	1,37	1,63	1	2

Test of Homogeneity of Variances

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,063	6	57	,999

ANOVA

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	,044	6	,007	,026	1,000
Within Groups	15,956	57	,280		
Total	16,000	63			

➤ *Post-test Metode Cooperative Script lan Numbered Heads Together*

Descriptives

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
21,00	1	2,00	2	2
23,00	1	2,00	2	2
24,00	4	1,50	,577	,289	,58	2,42	1	2
25,00	12	1,42	,515	,149	1,09	1,74	1	2
26,00	13	1,46	,519	,144	1,15	1,78	1	2
27,00	13	1,46	,519	,144	1,15	1,78	1	2
28,00	14	1,57	,514	,137	1,27	1,87	1	2
29,00	6	1,50	,548	,224	,93	2,07	1	2
Total	64	1,50	,504	,063	1,37	1,63	1	2

Test of Homogeneity of Variances

Levene Statistic	df1	df2	Sig.
,094 ^a	5	56	,993

ANOVA

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	,693	7	,099	,362	,920
Within Groups	15,307	56	,273		
Total	16,000	63			

Uji beda

➤ *Uji-t Pretest Sampel Bebas*

Group Statistics

	Kelas	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pre-test	E1	32	6,72	1,464	,259
	E2	32	6,63	1,476	,261

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Pre-test	Equal variances assumed	,009	,924	,255	62	,799	,094	,367	-,641	,828
	Equal variances not assumed			,255	61,996	,799	,094	,367	-,641	,828

➤ *Uji-t Post-test Sampel Bebas***Group Statistics**

	Kelas	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Post-test	E1	32	26,19	1,148	,203
	E2	32	24,84	1,483	,262

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Post-test	Equal variances assumed	3,768	,057	4,052	62	,000	1,344	,332	,681	2,007
	Equal variances not assumed			4,052	58,335	,000	1,344	,332	,680	2,007

➤ **Uji-t Sampel Berhubungan Kelompok Eksperimen (Cooperative Script)**

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	Pre-test E1	6.72	32	1.464	.259
	Post-test E1	26.1875	32	1.14828	.20299

Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	Pre-test E1 & Post-test E1	32	-.102	.579

Paired Samples Test

	Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
				Lower	Upper			
Pair 1 Pre-test E1 Post-test E1	-1.94688	1.95075	.34485	-20.17207	-18.76543	-56.456	31	.000

➤ **Uji-t Sampel Berhubungan Kelompok Eksperimen (Numbered Heads Together)**

Paired Samples Statistics

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1 Pre-E2	6.62	32	1.476	.261
Post-E2	24.8438	32	1.48344	.26224

Paired Samples Correlations

	N	Correlation	Sig.
Pair 1 Pre-E2 & Post-E2	32	-.101	.581

Paired Samples Test

	Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
				Lower	Upper			
Pair 1 Pre-E2 Post-E2	-1.82188	2.19581	.38817	-19.01042	-17.42708	-46.935	31	.000

LAMPIRAN 3

PRINT OUT SAHA PEMAKNAAN ITEMAN

Print Out Iteman
 MicroCAT (tm) Testing System
 Copyright (c) 1982, 1984, 1986, 1988 by Assessment Systems Corporation

Item and Test Analysis Program -- ITEMAN (tm) Version 3.00

Item analysis for data from file NOTEPAD.TXT

Page 1

Seq. No.	Scale -Item	Item Statistics			Alternative Statistics				
		Prop. Correct	Biser.	Point Biser.	Alt.	Prop. Endorsing	Biser.	Point Biser.	Key
1	0-1	0.938	-0.094	-0.048	A	0.938	-0.094	-0.048	*
					B	0.063	0.094	0.048	?
					C	0.000	-9.000	-9.000	
					D	0.000	-9.000	-9.000	
					E	0.000	-9.000	-9.000	
					Other	0.000	-9.000	-9.000	
					CHECK THE KEY A was specified, B works better				
2	0-2	0.969	0.666	0.269	A	0.000	-9.000	-9.000	
					B	0.969	0.666	0.269	*
					C	0.000	-9.000	-9.000	
					D	0.031	-0.666	-0.269	
					E	0.000	-9.000	-9.000	
					Other	0.000	-9.000	-9.000	
					3	0-3	1.000	-9.000	-9.000
B	0.000	-9.000	-9.000						
C	0.000	-9.000	-9.000						
D	1.000	-9.000	-9.000	*					
E	0.000	-9.000	-9.000						
Other	0.000	-9.000	-9.000						
4	0-4	0.875	0.128	0.080					
					B	0.063	-0.107	-0.054	
					C	0.000	-9.000	-9.000	
					D	0.000	-9.000	-9.000	
					E	0.063	-0.107	-0.054	
					Other	0.000	-9.000	-9.000	
					5	0-5	0.969	0.226	0.091
B	0.000	-9.000	-9.000						
C	0.000	-9.000	-9.000						
D	0.000	-9.000	-9.000						
E	0.969	0.226	0.091	*					
Other	0.000	-9.000	-9.000						
6	0-6	0.063	0.397	0.202					
					B	0.031	-0.666	-0.269	
					C	0.063	0.397	0.202	*
					D	0.000	-9.000	-9.000	
					E	0.031	-0.578	-0.234	
					Other	0.000	-9.000	-9.000	

MicroCAT (tm) Testing System
 Copyright (c) 1982, 1984, 1986, 1988 by Assessment Systems Corporation

Item and Test Analysis Program -- ITEMAN (tm) Version 3.00

Item analysis for data from file NOTEPAD.TXT

Page 2

Print Out Iteman									
Item Statistics					Alternative Statistics				
Seq. No.	Scale -Item	Prop. Correct	Biser.	Point Biser.	Alt.	Prop. Endorsing	Biser.	Point Biser.	Key
7	0-7	0.906	0.433	0.248	A	0.063	-0.157	-0.080	*
					B	0.906	0.433	0.248	
					C	0.000	-9.000	-9.000	
					D	0.031	-0.754	-0.305	
					E	0.000	-9.000	-9.000	
					Other	0.000	-9.000	-9.000	
8	0-8	0.656	0.508	0.394	A	0.000	-9.000	-9.000	*
					B	0.094	-0.433	-0.248	
					C	0.250	-0.361	-0.265	
					D	0.656	0.508	0.394	
					E	0.000	-9.000	-9.000	
					Other	0.000	-9.000	-9.000	
9	0-9	0.938	1.000	0.643	A	0.000	-9.000	-9.000	*
					B	0.000	-9.000	-9.000	
					C	0.031	-1.000	-0.661	
					D	0.031	-0.578	-0.234	
					E	0.938	1.000	0.643	
					Other	0.000	-9.000	-9.000	
10	0-10	0.875	0.820	0.511	A	0.875	0.820	0.511	*
					B	0.031	-0.226	-0.091	
					C	0.000	-9.000	-9.000	
					D	0.031	0.039	0.016	
					E	0.063	-1.000		
					Other	0.000	-9.000	-9.000	
11	0-11	0.781	0.629	0.449	A	0.063	-1.000	-0.643	*
					B	0.031	0.127	0.051	
					C	0.781	0.629	0.449	
					D	0.125	-0.188	-0.117	
					E	0.000	-9.000	-9.000	
					Other	0.000	-9.000	-9.000	
12	0-12	0.938	0.510	0.259	A	0.000	-9.000	-9.000	*
					B	0.031	-0.578	-0.234	
					C	0.000	-9.000	-9.000	
					D	0.938	0.510	0.259	
					E	0.031	-0.314	-0.127	
					Other	0.000	-9.000	-9.000	

MicroCAT (tm) Testing System
 Copyright (c) 1982, 1984, 1986, 1988 by Assessment Systems Corporation

Item and Test Analysis Program -- ITEMAN (tm) Version 3.00

Item analysis for data from file NOTEPAD.TXT

Page 3

Item Statistics					Alternative Statistics				
Seq. No.	Scale -Item	Prop. Correct	Biser.	Point Biser.	Alt.	Prop. Endorsing	Biser.	Point Biser.	Key
13	0-13	0.875	0.760	0.473	A	0.000	-9.000	-9.000	*
					B	0.875	0.760	0.473	

Page 2

Print Out Iteman									
					C	0.000	-9.000	-9.000	
					D	0.125	-0.760	-0.473	
					E	0.000	-9.000	-9.000	
					other	0.000	-9.000	-9.000	
14	0-14	0.938	0.762	0.387	A	0.031	0.303	0.122	
					B	0.031	-1.000	-0.661	
					C	0.000	-9.000	-9.000	
					D	0.000	-9.000	-9.000	
					E	0.938	0.762	0.387	*
					other	0.000	-9.000	-9.000	
15	0-15	0.969	1.000	0.661	A	0.000	-9.000	-9.000	
					B	0.000	-9.000	-9.000	
					C	0.969	1.000	0.661	*
					D	0.000	-9.000	-9.000	
					E	0.031	-1.000	-0.661	
					other	0.000	-9.000	-9.000	
16	0-16	0.938	0.964	0.490	A	0.938	0.964	0.490	*
					B	0.000	-9.000	-9.000	
					C	0.031	-1.000	-0.661	
					D	0.000	-9.000	-9.000	
					E	0.031	-0.050	-0.020	
					other	0.000	-9.000	-9.000	
17	0-17	0.844	0.254	0.167	A	0.031	-1.000	-0.661	
					B	0.000	-9.000	-9.000	
					C	0.000	-9.000	-9.000	
					D	0.844	0.254	0.167	*
					E	0.125	0.263	0.164	
					other	0.000	-9.000	-9.000	
18	0-18	0.813	0.308	0.212	A	0.000	-9.000	-9.000	
					B	0.813	0.308	0.212	*
					C	0.000	-9.000	-9.000	
					D	0.031	-1.000	-0.661	
					E	0.156	0.134	0.089	
					other	0.000	-9.000	-9.000	

MicroCAT (tm) Testing System
 Copyright (c) 1982, 1984, 1986, 1988 by Assessment Systems Corporation

Item and Test Analysis Program -- ITEMAN (tm) Version 3.00

Item analysis for data from file NOTEPAD.TXT

Page 4

Item Statistics					Alternative Statistics				
Seq. No.	Scale -Item	Prop. Correct	Biser.	Point Biser.	Alt.	Prop. Endorsing	Biser.	Point Biser.	Key
19	0-19	0.813	0.722	0.498	A	0.000	-9.000	-9.000	
					B	0.031	-1.000	-0.661	
					C	0.031	-0.314	-0.127	
					D	0.125	-0.278	-0.173	
					E	0.813	0.722	0.498	*
					other	0.000	-9.000	-9.000	
20	0-20	0.719	0.644	0.483	A	0.719	0.644	0.483	*
					B	0.000	-9.000	-9.000	
					C	0.156	0.031	0.020	

					Print Out Iteman			
					D	0.063	-0.712	-0.362
					E	0.063	-1.000	-0.566
					other	0.000	-9.000	-9.000
21	0-21	0.906	0.507	0.291	A	0.063	-0.863	-0.438
					B	0.000	-9.000	-9.000
					C	0.906	0.507	0.291
					D	0.000	-9.000	-9.000
					E	0.000	-9.000	-9.000
					other	0.031	0.303	0.122
22	0-22	0.906	0.211	0.121	A	0.094	-0.211	-0.121
					B	0.000	-9.000	-9.000
					C	0.906	0.211	0.121
					D	0.000	-9.000	-9.000
					E	0.000	-9.000	-9.000
					other	0.000	-9.000	-9.000
23	0-23	0.813	0.699	0.482	A	0.063	-0.258	-0.131
					B	0.000	-9.000	-9.000
					C	0.125	-0.760	-0.473
					D	0.813	0.699	0.482
					E	0.000	-9.000	-9.000
					other	0.000	-9.000	-9.000
24	0-24	0.875	0.941	0.586	A	0.875	0.941	0.586
					B	0.031	-0.666	-0.269
					C	0.000	-9.000	-9.000
					D	0.063	-0.762	-0.387
					E	0.031	-0.754	-0.305
					other	0.000	-9.000	-9.000

MicroCAT (tm) Testing System
 Copyright (c) 1982, 1984, 1986, 1988 by Assessment Systems Corporation

Item and Test Analysis Program -- ITEMAN (tm) Version 3.00

Item analysis for data from file NOTEPAD.TXT

Page 5

Item Statistics					Alternative Statistics				
Seq. No.	Scale -Item	Prop. Correct	Biser.	Point Biser.	Alt.	Prop. Endorsing	Biser.	Point Biser.	Key
25	0-25	0.281	0.127	0.096	A	0.031	-1.000	-0.661	
					B	0.031	-0.666	-0.269	
					C	0.594	0.372	0.294	?
					D	0.063	-0.208	-0.106	
					E	0.281	0.127	0.096	*
					other	0.000	-9.000	-9.000	
26	0-26	0.750	0.692	0.508	A	0.000	-9.000	-9.000	
					B	0.750	0.692	0.508	*
					C	0.063	-1.000	-0.669	
					D	0.188	-0.216	-0.149	
					E	0.000	-9.000	-9.000	
					other	0.000	-9.000	-9.000	
27	0-27	0.844	0.306	0.202	A	0.063	-0.762	-0.387	
					B	0.844	0.306	0.202	*
					C	0.094	0.123	0.070	
					D	0.000	-9.000	-9.000	

Page 4

					Print Out Iteman				
					E	0.000	-9.000	-9.000	
					other	0.000	-9.000	-9.000	
28	0-28	0.594	0.756	0.597	A	0.063	-0.812	-0.413	
					B	0.313	-0.536	-0.409	
					C	0.594	0.756	0.597	*
					D	0.000	-9.000	-9.000	
					E	0.031	-0.050	-0.020	
					other	0.000	-9.000	-9.000	
29	0-29	0.375	0.396	0.310	A	0.594	-0.091	-0.072	
					B	0.000	-9.000	-9.000	
					C	0.031	-1.000	-0.661	
					D	0.375	0.396	0.310	*
					E	0.000	-9.000	-9.000	
					other	0.000	-9.000	-9.000	
30	0-30	0.844	0.668	0.441	A	0.844	0.668	0.441	*
					B	0.000	-9.000	-9.000	
					C	0.000	-9.000	-9.000	
					D	0.094	-0.396	-0.227	
					E	0.063	-0.762	-0.387	
					other	0.000	-9.000	-9.000	

♀ MicroCAT (tm) Testing System
Copyright (c) 1982, 1984, 1986, 1988 by Assessment Systems Corporation

Item and Test Analysis Program -- ITEMAN (tm) Version 3.00

Item analysis for data from file NOTEPAD.TXT

Page 6

Item Statistics					Alternative Statistics				
Seq. No.	Scale -Item	Prop. Correct	Biser.	Point Biser.	Alt.	Prop. Endorsing	Biser.	Point Biser.	Key
31	0-31	0.063	-1.000	-0.669	A	0.063	-1.000	-0.669	*
					B	0.094	-0.174	-0.100	
					C	0.031	-0.226	-0.091	
					D	0.781	0.881	0.629	?
					E	0.031	-0.754	-0.305	
					Other	0.000	-9.000	-9.000	
32	0-32	0.063	-0.762	-0.387	A	0.063	-0.157	-0.080	
					B	0.031	-0.754	-0.305	
					C	0.031	-0.666	-0.269	
					D	0.063	-0.762	-0.387	*
					E	0.813	0.791	0.546	?
					Other	0.000	-9.000	-9.000	
33	0-33	0.781	0.881	0.629	A	0.063	-0.409	-0.208	
					B	0.781	0.881	0.629	*
					C	0.031	-0.754	-0.305	
					D	0.094	-0.248	-0.142	
					E	0.031	-1.000	-0.661	
					Other	0.000	-9.000	-9.000	
34	0-34	0.938	1.000	0.669	A	0.031	-1.000	-0.661	
					B	0.000	-9.000	-9.000	
					C	0.938	1.000	0.669	*
					D	0.000	-9.000	-9.000	
					E	0.031	-0.666	-0.269	

Page 5

Print Out Iteman							
				other	0.000	-9.000	-9.000
35	0-35	0.875	1.000	0.660	A	0.875	1.000
					B	0.031	-0.666
					C	0.094	-1.000
					D	0.000	-9.000
					E	0.000	-9.000
					other	0.000	-9.000
36	0-36	0.781	0.776	0.554	A	0.188	-0.676
					B	0.000	-9.000
					C	0.781	0.776
					D	0.031	-0.666
					E	0.000	-9.000
					other	0.000	-9.000

MicroCAT (tm) Testing System
 Copyright (c) 1982, 1984, 1986, 1988 by Assessment Systems Corporation

Item and Test Analysis Program -- ITEMAN (tm) Version 3.00

Item analysis for data from file NOTEPAD.TXT

Page 7

Item Statistics					Alternative Statistics			
Seq. No.	Scale -Item	Prop. Correct	Biser.	Point Biser.	Alt.	Prop. Endorsing	Biser.	Point Biser.
37	0-37	0.719	0.864	0.649	A	0.156	-0.254	-0.167
					B	0.031	-0.666	-0.269
					C	0.031	-1.000	-0.661
					D	0.063	-0.561	-0.285
					E	0.719	0.864	0.649
					other	0.000	-9.000	-9.000
38	0-38	0.875	1.000	0.792	A	0.063	-0.762	-0.387
					B	0.031	-0.754	-0.305
					C	0.000	-9.000	-9.000
					D	0.875	1.000	0.792
					E	0.031	-1.000	-0.661
					other	0.000	-9.000	-9.000
39	0-39	0.750	0.614	0.451	A	0.125	-0.008	-0.005
					B	0.750	0.614	0.451
					C	0.000	-9.000	-9.000
					D	0.094	-0.840	-0.482
					E	0.031	-0.754	-0.305
					other	0.000	-9.000	-9.000
40	0-40	0.719	0.718	0.719	A	0.125	-0.188	-0.117
					B	0.063	-0.964	-0.490
					C	0.063	-0.309	-0.157
					D	0.031	-0.666	-0.269
					E	0.719	0.718	0.538
					other	0.000	-9.000	-9.000

MicroCAT (tm) Testing System
 Copyright (c) 1982, 1984, 1986, 1988 by Assessment Systems Corporation

Item and Test Analysis Program -- ITEMAN (tm) Version 3.00

Item analysis for data from file NOTEPAD.TXT

Page 8

Print Out Iteman

There were 32 examinees in the data file.

Scale Statistics

Scale: 0

N of Items 40
N of Examinees 32
Mean 30.563
Variance 25.434
Std. Dev. 5.043
Skew -1.809
Kurtosis 3.576
Minimum 12.000
Maximum 36.000
Median 32.000
Alpha 0.833
SEM 2.061
Mean P 0.764
Mean Item-Tot. 0.359
Mean Biserial 0.539

Katrangan Iteman

1. Reliabilitas Instrumen

Nilai	Tingkat Reliabilitas Soal
0.91 - 1.00	Sangat tinggi
0.71 – 0.90	Tinggi
0.41 – 0.70	Cukup
0.21 – 0.40	Rendah
Negatif – 0.20	Sangat Rendah

Soal menika nedahaken *tingkat reliabilitas* ingkang **inggil (*tinggi*)**, saged dipuntingali Alpha 0.833.

2. Analisis Butir Soal

Kriteria analisis soal :

1. Indeks Kesulitan/IK (Prop Correct)

0.25 – 0.75 : Ulangan Semester

0.2 – 0.8 : Ulangan Harian

IK > 0.8 : *Soalnya terlalu mudah*

IK < 0.2 : *Soalnya terlalu sulit*

2. Daya Beda/DB (Point Biser)

DB ingkang sae ≥ 0.3

Menawi DB *negatif*, ateges BD soalipun boten sae (*jelek*)

Kriteria soal ingkang dipunginakaken (valid/revisi/gugur) :

1. IK, Db, saha *pengecoh* sae, ateges soal menika dipunginakaken (*Valid*)
2. IK, Db, saha *pengecoh* boten sae (*jelek*), ateges soal menika gugur
3. IK sae, Db boten sae (*jelek*), *pengecoh* sae, ateges soal menika dipunginakaken (*Valid*)
4. Db *minus*, IK lan *pengecoh* sae, soal menika *gugur*
5. IK saha Db sae, *pengecoh* boten sae (*jelek*), ateges soal menika dipunginakaken ananging *revisi* ing *pengecoh*

Hasil Analisis Butir Soal

No. Soal	IK	DB	Alternatif	Alternatif Jawaban (Pengecoh)	Kesimpulan
1	0.938 (Jelek)	-0.048 (Jelek)	A. -0.048 * B. 0.048 ? C. -9.000 D. -9.000 E. -9.000	Baik Jelek Baik Baik Baik	Gugur
2	0.969 (Jelek)	0.269 (Jelek)	A. -9.000 B. 0.269 * C. -9.000 D. -0.269 E. -9.000	Baik Baik Baik Baik Baik	Gugur
3	1.000 (Jelek)	-9.000 (Jelek)	A. -9.000 B. -9.000 C. -9.000 D. -9.000 * E. -9.000	Baik Baik Baik Baik Baik	Gugur
4	0.875 (Baik)	0.080 (Jelek)	A. 0.080 * B. -0.054 C. -9.000 D. -9.000 E. -0.054	Jelek Baik Baik Baik Baik	Dipakai
5	0.969 (Jelek)	0.091 (Jelek)	A. -0.091 B. -9.000 C. -9.000 D. -9.000 E. 0.091 *	Baik Baik Baik Baik Jelek	Gugur
6	0.063 (Jelek)	0.202 (Jelek)	A. 0.117 B. -0.269 C. 0.202 * D. -9.000 E. -0.234	Baik Baik Baik Baik Baik	Gugur
7	0.906 (Baik)	0.248 (Jelek)	A. -0.080 B. 0.248 * C. -9.000 D. -0.305 E. -9.000	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
8	0.656 (Baik)	0.394 (Baik)	A. -9.000 B. -0.248 C. -0.265 D. 0.394 * E. -9.000	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
9	0.938	0.643	A. -9.000	Baik	Dipakai

	(Baik)	(Baik)	B. -9.000 C. -0.661 D. -0.234 E. 0.643 *	Baik Baik Baik Baik	
10	0.875 (Baik)	0.511 (Baik)	A. 0.511 * B. -0.091 C. -9.000 D. 0.016 E. -0.643	Baik Baik Baik Jelek Baik	Dipakai
11	0.781 (Baik)	0.449 (Baik)	A. -0.643 B. 0.051 C. 0.449 * D. -0.117 E. -9.000	Baik Jelek Baik Baik Baik	Dipakai
12	0.938 (Baik)	-0.259 (Jelek)	A. -9.000 B. -0.234 C. -9.000 D. 0.259 * E. -0.127	Baik Baik Baik Baik Baik	Gugur
13	0.875 (Baik)	0.473 (Baik)	A. -9.000 B. 0.473 * C. -9.000 D. -0.473 E. -9.000	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
14	0.938 (Baik)	0.387 (Baik)	A. 0.122 B. -0.661 C. -9.000 D. -9.000 E. 0.387 *	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
15	0.965 (Jelek)	0.661 (Baik)	A. -9.000 B. -9.000 C. 0.661 * D. -9.000 E. -0.661	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
16	0.938 (Baik)	0.490 (Baik)	A. 0.490 * B. -9.000 C. -0.661 D. -9.000 E. -0.020	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
17	0.844 (Baik)	0.167 (Jelek)	A. -0.661 B. -9.000 C. -9.000 D. 0.167 * E. 0.164	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
18	0.813 (Baik)	0.212 (Jelek)	A. -9.000 B. 0.212 *	Baik Baik	Dipakai

			C. -9.000 D. -0.661 E. 0.089	Baik Baik Jelek	
19	0.813 (Baik)	0.498 (Baik)	A. -9.000 B. -0.661 C. -0.127 D. -0.173 E. 0.498 *	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
20	0.719 (Baik)	0.483 (Baik)	A. 0.483 * B. -9.000 C. 0.020 D. -0.362 E. -0.566	Baik Baik Jelek Baik Baik	Dipakai
21	0.906 (Baik)	0.291 (Jelek)	A. -0.438 B. -9.000 C. 0.291 * D. -9.000 E. -9.000	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
22	0.906 (Baik)	0.121 (Jelek)	A. -0.121 B. -9.000 C. 0.121 * D. -9.000 E. -9.000	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
23	0.813 (Baik)	0.482 (Baik)	A. -0.131 B. -9.000 C. -0.473 D. 0.482 * E. -9.000	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
24	0.875 (Baik)	0.586 (Baik)	A. 0.586 * B. -0.269 C. -9.000 D. -0.387 E. -0.305	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
25	0.281 (Baik)	0.096 (Jelek)	A. -0.661 B. -0.269 C. 0.294 ? D. -0.106 E. 0.096 *	Baik Baik Baik Baik Jelek	Dipakai
26	0.750 (Baik)	0.508 (Baik)	A. -9.000 B. 0.508 * C. -0.669 D. -0.149 E. -9.000	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
27	0.844 (Baik)	0.202 (Baik)	A. -0.387 B. 0.202 *	Baik Baik	Dipakai

			C. 0.070 D. -9.000 E. -9.000	Jelek Baik Baik	
28	0.594 (Baik)	0.597 (Baik)	A. -0.413 B. -0.409 C. 0.597 * D. -9.000 E. -0.020	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
29	0.375 (Baik)	0.310 (Baik)	A. -0.072 B. -9.000 C. -0.661 D. 0.310 * E. -9.000	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
30	0.844 (Baik)	0.441 (Baik)	A. 0.441 * B. -9.000 C. -9.000 D. -0.227 E. -0.387	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
31	0.063 (Jelek)	-0.669 (Jelek)	A. -0.669 * B. -0.100 C. -0.091 D. 0.629 ? E. -0.305	Baik Baik Baik Baik Baik	Gugur
32	0.063 (Jelek)	-0.387 (Baik)	A. -0.080 B. -0.305 C. -0.269 D. -0.387 * E. 0.546 ?	Baik Baik Baik Baik Baik	Gugur
33	0.781 (Baik)	0.629 (Baik)	A. -0.208 B. 0.629 * C. -0.305 D. -0.142 E. -0.661	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
34	0.938 (Baik)	0.669 (Baik)	A. -0.661 B. -9.000 C. 0.669 * D. -9.000 E. -0.269	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
35	0.875 (Baik)	0.660 (Baik)	A. 0.660 * B. -0.269 C. -0.589 D. -9.000 E. -9.000	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
36	0.781 (Baik)	0.554 (Baik)	A. -0.466 B. -9.000 C. 0.554 *	Baik Baik Baik	Dipakai

			D. -0.269 E. -9.000	Baik Baik	
37	0.719 (Baik)	0.649 (Baik)	A. -0.167 B. -0.269 C. -0.661 D. -0.285 E. 0.649 *	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
38	0.875 (Baik)	0.792 (Baik)	A. -0.387 B. -0.305 C. -9.000 D. 0.792 * E. -0.661	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
39	0.750 (Baik)	0.451 (Baik)	A. -0.005 B. 0.451 * C. -9.000 D. -0.482 E. -0.305	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai
40	0.719 (Baik)	0.719 (Baik)	A. -0.117 B. -0.490 C. -0.157 D. -0.269 E. 0.538 *	Baik Baik Baik Baik Baik	Dipakai

LAMPIRAN 4

SILABUS, KISI-KISI, SOAL,

RPP, BACAAN

SILABUS

Satuan Pendidikan : SMA Negeri 1 Mlati
 Kelas / semester : X/1
 Mata Pelajaran : Bahasa Jawa
 Alokasi Waktu : 2 x 45 menit
 Standar Kompetensi : Memahami isi wacana tulis sastra dan non sastra dalam kerangka budaya Jawa.

Kompetensi Dasar	Materi Pembelajaran	Kegiatan Pembelajaran	Nilai Budaya dan Karakter	Indikator	Penilaian	Alokasi Waktu	Sumber belajar
3.2 Memahami dan menanggapi wacana beraksara Jawa.	Wacana beraksara Jawa	<ul style="list-style-type: none"> Siswa membaca wacana beraksara Jawa. Siswa menanggapi isi wacana. Siswa menyimpulkan isi wacana. 	<ul style="list-style-type: none"> Cinta tanah air Bangga dengan kekayaan alam sendiri Melestarikan sumber daya alam Memfaatkan kekayaan alam 	<ul style="list-style-type: none"> Siswa dapat membaca wacana pendek beraksara Jawa dengan tepat. Siswa dapat menjelaskan isi wacana pendek beraksara Jawa dengan tepat. 	Bentuk Instrumen • Tes uraian	2 x 45 menit	Media cetak

Yogyakarta, 26 Agustus 2013

Pratikan

Mengetahui,
 Guru Mata Pelajaran

Abdul Afif Rosyidi, S.Pd
 NIP. 19810603 200902 1 006

Ardiani
 NIM. 09205244020

<ul style="list-style-type: none"> • Siswa dapat menangkap makna secara eksplisit dari bacaan dengan tepat. 	<ul style="list-style-type: none"> • Siswa dapat mengartikan kosa kata yang terdapat dalam bacaan dengan tepat. • Siswa dapat menentukan tulisan aksara Jawa sesuai soal dengan tepat. • Siswa dapat membaca kalimat beraksara Jawa dengan tepat. 	<p>e. KUD</p> <p>9. Ing ngandhap menika ingkang boten trep kangge tata cara tetanen inggih menika</p> <p>a. Pangolah ing lemah</p> <p>b. Irigasi</p> <p>c. Pamilihing bibit</p> <p>d. Pamupukan</p> <p>e. Diwenehi pupuk saben dina</p> <p>10. Tembung “loh jinawi” tegesipun inggih menika . . .</p> <p>a. Subur</p> <p>b. Seni</p> <p>c. Alas</p> <p>d. Kebun</p> <p>e. Lemah</p> <p>11. Tembung “pangolah ing lemah” menawi dipunserat mawi aksara Jawa inggih menika . .</p> <p>a. لاهل لاهل لاهل لاهل لاهل </p> <p>b. لاهل لاهل لاهل لاهل لاهل </p> <p>c. لاهل لاهل لاهل لاهل لاهل </p> <p>d. لاهل لاهل لاهل لاهل لاهل </p> <p>e. لاهل لاهل لاهل لاهل لاهل </p> <p>12. لاهل لاهل لاهل لاهل لاهل inggih menika . . .</p> <p>a. Banyu rumesep</p> <p>b. Banyune rumesep</p> <p>c. Banyune rumesep ing njero lemah</p> <p>d. Banyune rumesep ing lemah</p> <p>e. Banyune nresep ing lemah</p> <p>13. لاهل لاهل لاهل لاهل لاهل inggih menika . . .</p> <p>a. Gemah ripah jinawi</p> <p>b. Gemah ripah loh jinawi</p> <p>c. Gemah ripah</p> <p>d. Loh jinawi</p> <p>e. Gemah ripah lan loh jinawi</p> <p>14. لاهل لاهل لاهل لاهل لاهل inggih menika . . .</p> <p>a. Glar gumelaring</p> <p>b. Aglar-aglar</p> <p>c. Gumelaring glar</p> <p>d. Glar gumelar</p> <p>e. Aglar gumelar</p>	<p>9</p> <p>10</p> <p>11</p> <p>12</p> <p>13</p> <p>14</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
--	--	---	--	---

Nama Sekolah : SMA N 1 MLATI
Mata Pelajaran : BAHASA JAWA
Kelas : X
Semester : I/Gasal
Alokasi Waktu : 2 X 45 Menit

Tabel : Kisi-kisi Instrumen Kemampuan Memahami Bacaan Post-test

[illegible]

	<p>• Siswa dapat mendeskripsikan isi wacana dengan tepat.</p> <p>• Siswa dapat menyimpulkan tema wacana dengan tepat.</p> <p>• Siswa dapat menentukan tujuan penulis mengenai bacaan dengan tepat.</p> <p>• Siswa dapat menentukan pendapat terkait isi bacaan dengan tepat.</p>	<p>កម្ពុជាជាប្រទេសកសិកម្ម ដោយមានប្រជាជនច្រើនបំផុតរស់នៅក្នុងវិស័យកសិកម្ម។</p> <p>1. Miturut wacan ing nginggil, tembung agrariya ditilik saking asal teges ing leksikal inggih menika...</p> <p>a. Tadha utawi lemah</p> <p>b. Kebon</p> <p>c. Sawah</p> <p>d. Pagunungan</p> <p>e. Sawah lan pagunungan</p> <p>2. Miturut ing wacan menapa sebabe tanah Indonesia bisa subur, kejawi</p> <p>a. Palemahane aglar gumelar</p> <p>b. Kathah bangunan lan kathah pendhudhukipun</p> <p>c. Oleh soroting sang bagaskara</p> <p>d. Kawasan katulistiwa</p> <p>e. Gununge akeh lan kebak kekayon</p> <p>3. Tema wacan wonten ing nginggil inggih menika</p> <p>a. Indonesia kathah wit-witan lan gunung</p> <p>b. Indonesia Negara maju</p> <p>c. Indonesia palemahane aglar gumelar</p> <p>d. Indonesia Negara agraris</p> <p>e. Indonesia akeh pendhudhuke</p> <p>4. Miturut panjenengan, ancasipun panulis ngandharaken ing wacan "Negara Agrariya" inggih menika kangge</p> <p>a. Ngandharaken yen Indonesia menika Negara ingkang sugih</p> <p><i>Sumber Daya Alam (SDA)</i> mliginipun ing pertanian lan perkebunan</p> <p>b. Ngandharaken yen Indonesia menika Negara ingkang kathah gedhung-gedhung gedhe</p> <p>c. Ngandharaken yen Indonesia menika Negara ingkang kathah pabrik-pabrik</p> <p>d. Indonesia pendhudhukipun sami makmur</p> <p>e. Indonesia kathah pendhudhukipun</p> <p>5. Saking pitakenan no.4, kados pundi panjenengan sedaya nanggepi ngengingi Negara Agrariya kasebat</p> <p>a. Boten peduli, amargi Indonesia hawane panas</p> <p>b. Sedhih</p> <p>c. Seneng, amargi isa ngedegake pabrik</p> <p>d. Seneng, amargi isa ngedol asil kebun</p> <p>e. Seneng lan sadhar menawi Indonesia menika Negara ingkang kathah SDA, subur, lan kedah dipunlestantunaken</p> <p>II ព្រឹត្តិការណ៍កសិកម្មនៅកម្ពុជា</p> <p>កសិកម្មគឺជាវិស័យមួយដែលមានសារៈសំខាន់ណាស់ក្នុងសេដ្ឋកិច្ចជាតិ។ វាជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការផ្គត់ផ្គង់អាហារូបត្ថម្ភសម្រាប់ប្រជាជន។</p> <p>ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា កសិកម្មគឺជាវិស័យមួយដែលមានប្រជាជនច្រើនបំផុតរស់នៅក្នុងវិស័យកសិកម្ម។ វាជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការផ្គត់ផ្គង់អាហារូបត្ថម្ភសម្រាប់ប្រជាជន។</p> <p>ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា កសិកម្មគឺជាវិស័យមួយដែលមានប្រជាជនច្រើនបំផុតរស់នៅក្នុងវិស័យកសិកម្ម។ វាជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការផ្គត់ផ្គង់អាហារូបត្ថម្ភសម្រាប់ប្រជាជន។</p> <p>ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា កសិកម្មគឺជាវិស័យមួយដែលមានប្រជាជនច្រើនបំផុតរស់នៅក្នុងវិស័យកសិកម្ម។ វាជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការផ្គត់ផ្គង់អាហារូបត្ថម្ភសម្រាប់ប្រជាជន។</p>	<p>2</p> <p>3</p> <p>4</p> <p>5</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>2</p>
--	--	---	-------------------------------------	-------------------------------------

[illegible]

		<p>កង្កែបបាត់បង់ប្រាណ</p> <p>សរសេរឱ្យបានត្រឹមត្រូវ ឱ្យបានល្អប្រសើរ</p> <p>Wacan kangge no. 32-33</p> <p>32. Miturut wacan ing nginggil, wangwung inggih menika . . .</p> <ol style="list-style-type: none"> Kewan kang alit lan blirik-blirik Kewan kang ngendhong ing pelem Kewan kang saka enthung Kewan kang ana ing jero daging pelem Kewan kang manggon ing wit pelem lan ngrusak <p>33. Lakune rindhik banget.</p> <p>Rindhik tegese padha karo . . .</p> <ol style="list-style-type: none"> Cepet Alon Banter Cepet banget Banter banget <p>34. Kosok balene rindhik yaiku . . .</p> <ol style="list-style-type: none"> Cepet Alon Banter Cepet banget Banter banget <p>35. "Gegere blirik-blirik" menawi dipunserat mawi aksara Jawa inggih menika . . .</p> <ol style="list-style-type: none"> ពិពិ ពុកក្នុងក្រុងក្រុង ពិពិ ក្នុងក្រុងក្រុង ពិពិ ក្នុងក្រុងក្រុង ពិពិ ក្នុងក្រុងក្រុង ពិពិ ក្នុងក្រុងក្រុង <p>36. "Lakune rindhik banget" menawi dipunserat mawi aksara Jawa inggih menika . . .</p> <ol style="list-style-type: none"> សរសេរឱ្យបានត្រឹមត្រូវ សរសេរឱ្យបានល្អប្រសើរ សរសេរឱ្យបានត្រឹមត្រូវ សរសេរឱ្យបានល្អប្រសើរ សរសេរឱ្យបានត្រឹមត្រូវ 	<p>33</p> <p>34</p> <p>35</p> <p>36</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>3</p>
--	--	--	---	----------------------------

|| អត្ថបទនេះជាអត្ថបទប្រភេទអក្សរកាត់ក្នុងភាសាខ្មែរ ដែលមានន័យថា អត្ថបទនេះ
 ត្រូវបានរៀបចំឡើងដើម្បីបង្ហាញពីស្នាដៃនៃអ្នកសិល្បៈខ្មែរ ដែលបានប្រើប្រាស់អក្សរកាត់
 ក្នុងការបង្ហាញពីស្នាដៃនៃអ្នកសិល្បៈខ្មែរ ដែលបានប្រើប្រាស់អក្សរកាត់ ។

3. Saking wacan ing nginggil, dimangerteni yen wong kang nemokake lenga patra kang kawitan iku saka Negara
 - a. Amerika
 - b. Eropa
 - c. India
 - d. Indonesia
 - e. Arab
4. Pamendhetipun lisah patra saking salebeting siti, menawi dipunserat mawi aksara Jawa dados
 - a. || បាបិអណិ បាបិអណិ បាបិអណិ បាបិអណិ បាបិអណិ ។
 - b. || បាបិអណិ បាបិអណិ បាបិអណិ បាបិអណិ បាបិអណិ ។
 - c. || បាបិអណិ បាបិអណិ បាបិអណិ បាបិអណិ បាបិអណិ ។
 - d. || បាបិអណិ បាបិអណិ បាបិអណិ បាបិអណិ បាបិអណិ ។
 - e. || បាបិអណិ បាបិអណិ បាបិអណិ បាបិអណិ បាបិអណិ ។
5. Eropa-Indonesia, menawi dipunserat mawi aksara Jawa ingkang leres
 - a. បាបិអណិ - បាបិអណិ បាបិអណិ
 - b. បាបិអណិ - បាបិអណិ បាបិអណិ
 - c. បាបិអណិ - បាបិអណិ បាបិអណិ
 - d. បាបិអណិ - បាបិអណិ បាបិអណិ
 - e. បាបិអណិ - បាបិអណិ បាបិអណិ

|| ၁၈၈၁-၁၈၈၂ ခုနှစ် ၁၈၈၂-၁၈၈၃ ခုနှစ် ၁၈၈၃-၁၈၈၄ ခုနှစ် ၁၈၈၄-၁၈၈၅ ခုနှစ်

၁၈၈၅-၁၈၈၆ ခုနှစ် ၁၈၈၆-၁၈၈၇ ခုနှစ် ၁၈၈၇-၁၈၈၈ ခုနှစ် ၁၈၈၈-၁၈၈၉ ခုနှစ် ၁၈၈၉-၁၈၉၀ ခုနှစ်

၁၈၉၀-၁၈၉၁ ခုနှစ်

8. “Tak ijo royo-royo” miturut wonten ing wacan tegesipun
 - a. Diwenehi warna ijo supaya godhonge ijo
 - b. Dilemoni nganggo pupuk/rabuk supaya lemu lan ijo-ijo godhonge
 - c. Ditunggu nganti warna godhonge ijo
 - d. Godhonge wis ijo
 - e. Godhonge ijo terus
9. Anggulawentah tegesipun
 - a. Diajak
 - b. Digugu
 - c. Makarya
 - d. Nglatih utawa ndhidhik
 - e. Diprintah
10. 1879 menawi dipunserat mawi aksara Jawa
 - a. ၁၈၇၉ ခုနှစ်
 - b. ၁၈၈၀ ခုနှစ်
 - c. ၁၈၈၁ ခုနှစ်
 - d. ၁၈၈၂ ခုနှစ်
 - e. ၁၈၈၃ ခုနှစ်

- d. Panca usaha
 - e. KUD
2. Ing ngandhap menika ingkang boten trep kangge tata cara tetanen inggih menika
- a. Pangolah ing lemah
 - b. Irigasi
 - c. Pamilihing bibit
 - d. Pamupukan
 - e. Diwenehi pupuk saben dina
3. Tembung “loh jinawi” tegesipun inggih menika
- a. Subur
 - b. Seni
 - c. Alas
 - d. Kebun
 - e. Lemah
4. Tembung “pangolah ing lemah” menawi dipunserat mawi aksara Jawa inggih menika
- a. || لاهالامزلاطيلاهز ||
 - b. || لاهالامزلاطيلاهز ||
 - c. || لاهالامزلاطيلاهز ||
 - d. || لاهالامزلاطيلاهز ||
 - e. || لاهالامزلاطيلاهز ||
5. || لاهالامزلاطيلاهز || inggih menika
- a. Gemah ripah jinawi
 - b. Gemah ripah loh jinawi
 - c. Gemah ripah
 - d. Loh jinawi
 - e. Gemah ripah lan loh jinawi
6. || لاهالامزلاطيلاهز || inggih menika
- a. Glar gumelaring
 - b. Aglar-aglar

- c. Gumelaring glar
d. Glar gumelar
e. Aglar gumelar

II ព្រះបាទសីហនុវរ្ម័នទី៣ បានបង្កើតព្រះបរមរាជវាំងឡើងវិញនៅក្នុងឆ្នាំ ១២០៩ ដោយប្រើឈ្មោះថា ព្រះបរមរាជវាំងស្រីសោយាមី ដែលមានន័យថា ព្រះបរមរាជវាំងនៃស្រីសោយាមី។ ព្រះបរមរាជវាំងស្រីសោយាមី មានទំហំធំជាងព្រះបរមរាជវាំងស្រីសោយាមី ដែលបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ ១២០៩ ដោយប្រើឈ្មោះថា ព្រះបរមរាជវាំងស្រីសោយាមី ដែលមានន័យថា ព្រះបរមរាជវាំងនៃស្រីសោយាមី។

7. Miturut wacan ing nginggil, jinising kekayon kang bisa nuwuhake mutu dhuwur kayata
- Jati, pinus, pari
 - Mahoni, karet, tela
 - Jati, pinus, mahoni
 - Tela, jambu, pinus
 - Pinus, tela, pari

|| កត្តាបុណ្យសក្ការៈ ||

[illegible]

8. Tembung kabudayan menika saking basa Sansekerta . . .
- Bhud
 - Bhuda
 - Budaya
 - Bud
 - Budhi

10. Miturut ing wacan, bangsa menika ilang/ical tegesipun inggih menika, **kejawi**
- a. Ora diakoni jejer lan jenenge
 - b. Ora dijajah dening bangsa liya
 - c. Asor drajate
 - d. Ora diajeni dening bangsa liya
 - e. Dijajah dening bangsa liya
11. Handar beni, tembung ingkang kagaris ngandhap menika tegesipun
- a. Sedhih
 - b. Lara
 - c. Nelangsa
 - d. Pamrih
 - e. Nduweni

[illegible]

၁၁: ကာလိကလောက

പ്ര: അധനവഷന്ത്ര

ဤဥပဒေသည်

ច្បាប់ស្តីពីការកាត់បន្ថយការប្រើប្រាស់ប្រាក់

၆: ကုမ္ပဏီကုမ္ပဏီကုမ္ပဏီ

៤: ណែនាំប្រឡង

12. Miturut wacan, urip tanpa kanca, mesthi kudu rukun, padha binantu ing
 - a. Katentreman, kawarasan, pendhidhikan
 - b. Seni budaya, padhalangan, joget
 - c. Kaluhuran, kaurmatan, pangkat
 - d. Pangkat, teknologi, seni
 - e. Kaurmatan, pangkat dhuwur, pendhidhikan
13. Wosing wacan “Kabudayan Jawi” ing nginggil inggih menika
 - a. Kabudayan Indonesia kedah dipunpamerake marang bangsa liya
 - b. Indonesia gadhah kabudayan
 - c. Kabudayan bangsa Indonesia menika kedah dipunlestantunaken lan dipunjagi supados boten dijajah dening bangsa liya
 - d. Mrantasi penjajah supaya bangsa Indonesia aman
 - e. Pambedane bangsa siji lan sijine
14. “Beda pakulitane” menawi dipunserat mawi aksara Jawa inggih menika
 - a. || ꦏꦧꦸꦢꦪꦤ꧀ꦗꦮꦶ ||
 - b. || ꦏꦧꦸꦢꦪꦤ꧀ꦗꦮꦶꦏꦺ ||
 - c. || ꦏꦧꦸꦢꦪꦤ꧀ꦗꦮꦶꦏꦺꦴ ||
 - d. || ꦏꦧꦸꦢꦪꦤ꧀ꦗꦮꦶꦏꦺꦴꦩ ||
 - e. || ꦏꦧꦸꦢꦪꦤ꧀ꦗꦮꦶꦏꦺꦴꦩꦶ ||
15. “Beda palemahane”, menawi dipunserat mawi aksara Jawa inggih menika . . .
 - a. || ꦏꦧꦸꦢꦪꦤ꧀ꦗꦮꦶꦏꦺ ||
 - b. || ꦏꦧꦸꦢꦪꦤ꧀ꦗꦮꦶꦏꦺꦴ ||
 - c. || ꦏꦧꦸꦢꦪꦤ꧀ꦗꦮꦶꦏꦺꦴ ||
 - d. || ꦏꦧꦸꦢꦪꦤ꧀ꦗꦮꦶꦏꦺꦴ ||
 - e. || ꦏꦧꦸꦢꦪꦤ꧀ꦗꦮꦶꦏꦺꦴ ||

16. || ឆ្លើយតាមការបំភ្លឺឡើងវិញ inggih menika

- a. Seni karawitan
- b. Seni krawitan
- c. Seni kerawitan
- d. Seni ngrawit
- e. Seni ngrawitan

17. “Sengkud makarya” tegesipun

- a. Seneng golek duit
- b. Seneng sinau
- c. Seneng kerja
- d. Sregep sinau
- e. Sregep kerja

|| តាមការបំភ្លឺឡើងវិញតាមការបំភ្លឺឡើងវិញ ឆ្លើយតាមការបំភ្លឺឡើងវិញ

តាមការបំភ្លឺឡើងវិញតាមការបំភ្លឺឡើងវិញតាមការបំភ្លឺឡើងវិញតាមការបំភ្លឺឡើងវិញ

តាមការបំភ្លឺឡើងវិញតាមការបំភ្លឺឡើងវិញតាមការបំភ្លឺឡើងវិញតាមការបំភ្លឺឡើងវិញ

៣៣៣

18. Miturut wacan kang sinebut seni Jawa liyane kasusastran inggih menika

- a. Seni makarya, padhalangan, pitutur
- b. Seni joged, padhalangan, karawitan
- c. Seni batik, unggah-ungguh, crita
- d. Sejarah, babad, crita rakyat
- e. Pitutur, crita rakyat, jogged

19. Menawi suku-suku bangsa Indonesia padha gelem gumregut nguri-uri mekarake suku bangsa. Tembung ingkang kacithak kandel tegesipun

- a. Ngilangi
- b. Nglestarikake
- c. Tresna
- d. Sugih
- e. Ngurmati

- d. ॥ ကကိ/စုဂိ/ညိဂိ/ဣဂိ/အံ/ဣဂု
e. ॥ ကကိ/စုဂု/ညိဂု/ဣဂု/အံ/ဣဂု

26. "Lakune rindhik banget" menawi dipunserat mawi aksara Jawa inggih menika

- || ឆោត្តរភូមិភាគកណ្តាល ||
- || ឆោត្តរភូមិភាគកណ្តាល ||
- || ឆោត្តរភូមិភាគកណ្តាល ||
- || ឆោត្តរភូមិភាគកណ្តាល ||
- || ឆោត្តរភូមិភាគកណ្តាល ||

27. "Wit-witan kang gedhe " menawi dipunserat mawi aksara Jawa inggih menika

- လှိုင်းအမြင့် ၁.၀ မီတာရှိသည်။
- လှိုင်းအမြင့် ၁.၀ မီတာရှိသည်။
- လှိုင်းအမြင့် ၁.၀ မီတာရှိသည်။
- လှိုင်းအမြင့် ၁.၀ မီတာရှိသည်။
- လှိုင်းအမြင့် ၁.၀ မီတာရှိသည်။

28. ၵုၤမူၣ်တူၢ်အိၣ်ပိၣ်ဝဲၣ် ၵုၤမူၣ်တူၢ်အိၣ်ပိၣ်ဝဲၣ် inggih menika . . .

- Wujud kewan lan sikil
- Wujud kewan lan uler
- Wujud uler lan sikil
- Wujud uler tanpa sikil
- Uler tanpa sikil

